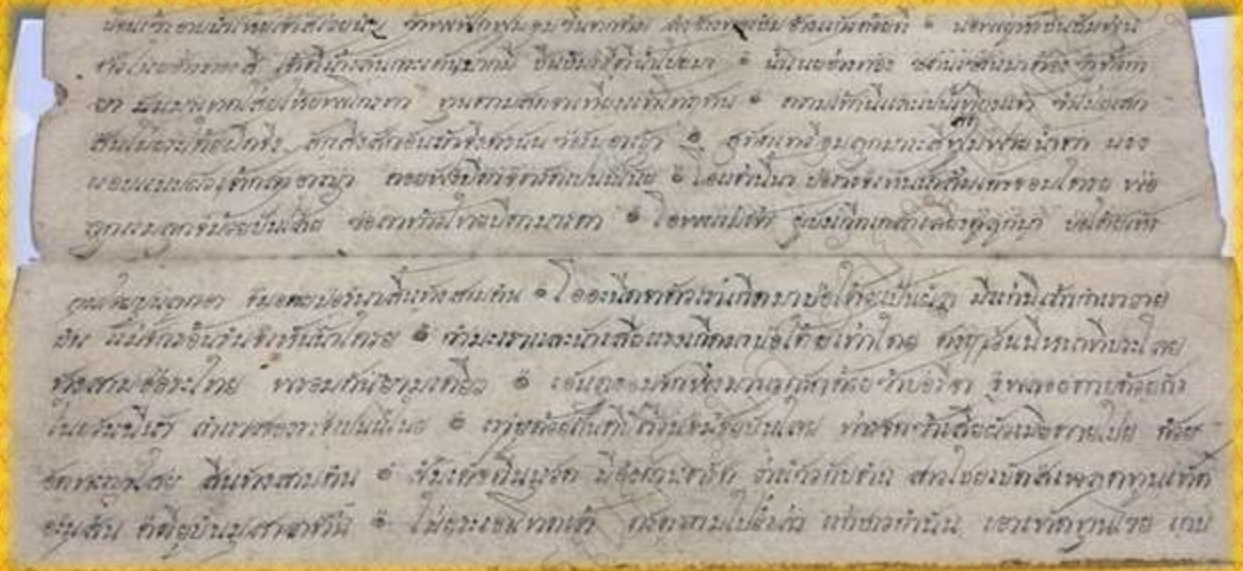

วรรณกรรมท้องถิ่นเพชรบุรี

เรื่อง พระสัเสาร์คำกาพย์

ปริวรรตโดย

นาย จักรกฤษณ์ คุ้มสุข

รหัสนักศึกษา ๕๖๔๑๐๑๖๕๕

สาขาวิชา ภาษาไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

สี่ปี่ปรุขท่านทั้งหลาย

อย่าว่านวายอลวด

จงตั้งชังใจตน

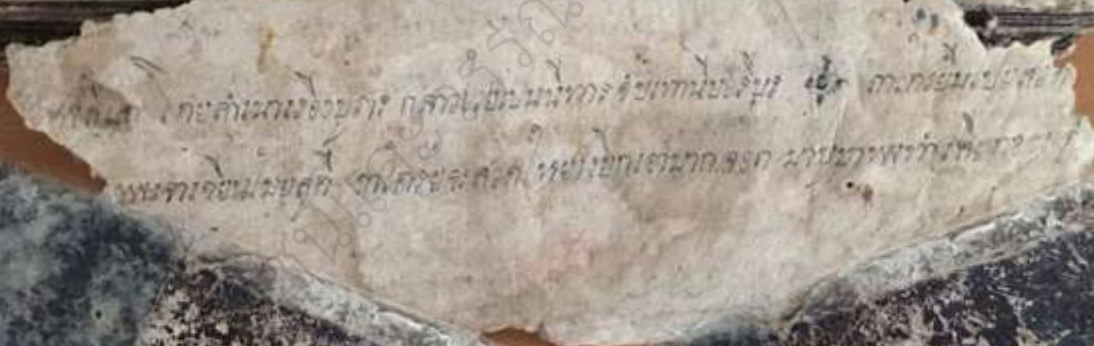
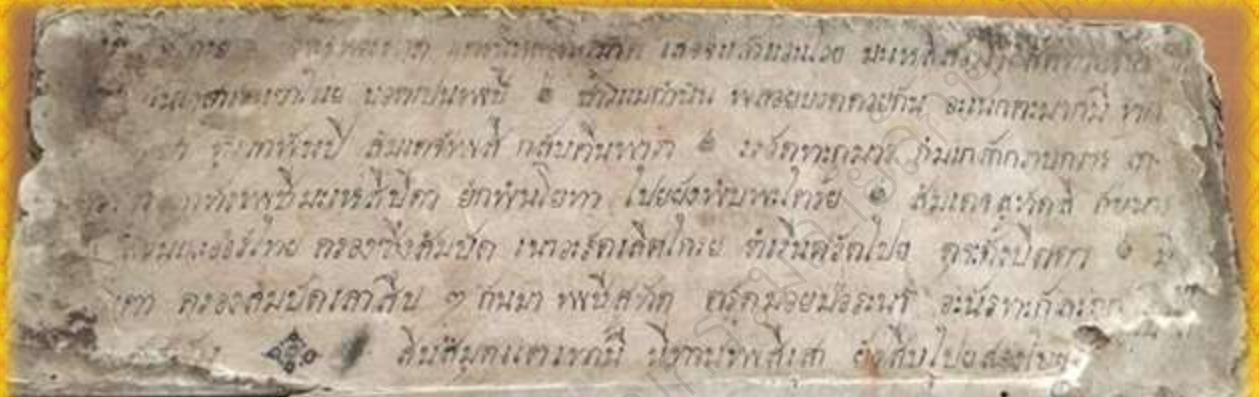
ฟังตำนานพระชินสีห์

ท่านฟังแปลออกใหม่

ศักราชในพระบาลี

สองพันสองร้อยปี

หกสิบหกพระวสา

บทนำ

วรรณกรรมเรื่องพระสี่เส้าคำกาพย์หรือพระสี่เส้ากลอนสวด เล่มนี้เป็นวรรณกรรมไทยโบราณ ซึ่งมีหลักฐานปรากฏอยู่ที่ฉบับเมืองเพชรบุรีว่าแต่งขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2266 สมัยพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ อยู่ในยุคสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ซึ่งเป็นวรรณกรรมที่นำมาใช้ในการเทศน์สวดเพื่อเสนอเรื่องราวนิทานที่สอดแทรกศีลธรรม บาบปญฺญคุณโทษ เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับเวรกรรมและอดีตชาติ การสร้างบุญบารมี ให้อริจกขนบธรรมนิยมประเพณีต่างๆ วรรณกรรมเล่มนี้แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทกาพย์และบทสวด ที่ใช้ภาษาในการร้อยเรียงอย่างไร้ประจบประแจงเป็นอย่างมาก

ต้นฉบับของวรรณกรรมเล่มนี้เป็นสมุดไทยขาว เขียนด้วยตัวอักษรหมึกสีดำ ในหนึ่งหน้ากระดาษเขียนทั้งหมด 6 - 7 บรรทัด มีจำนวนทั้งสิ้น 76 หน้า เดิมต้นฉบับเก็บไว้ที่วัดหนองกาทอง จังหวัดเพชรบุรี ปัจจุบันเก็บรักษาไว้เพื่อใช้ประกอบการศึกษาที่โรงเรียนจุฬาราชมนตรี จังหวัดเพชรบุรี

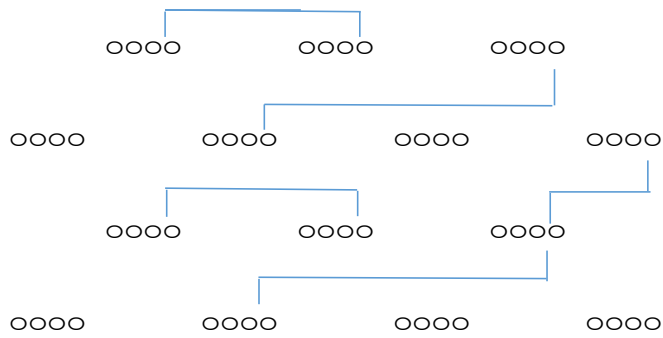
เมื่อพิจารณาจากลักษณะของตัวอักษรและลักษณะการเขียนการสะกดคำแล้ว สันนิษฐานว่าฉบับที่ได้ปริวรรตมานี้น่าจะเป็นฉบับคัดลอก โดยสังเกตได้จากถ้อยคำ การเว้นวรรคตอน การจัดบทที่คล้ายคลึงกันอยู่หลายแห่ง นอกจากนี้ยังสันนิษฐานได้อีกว่าผู้เขียนน่าจะเขียนมากกว่าหนึ่งคน เนื่องจากมีลายมือที่ปรากฏในหนังสือต่างกันอยู่ภายในเล่ม

เนื้อหาที่ปรากฏนั้นแสดงให้เห็นว่าผู้แต่งวรรณกรรมเรื่องพระสี่เส้าคำกาพย์หรือพระสี่เส้ากลอนสวด น่าจะเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชื่อทางด้านหลักโหราศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับโชคชะตา และการบูชาลัคนาราศี และมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับเรื่องของเวรกรรมที่เป็นการกระทำในปัจจุบันและอดีตชาติ บาบปญฺญคุณโทษ ตลอดจนมีความรอบรู้ในวรรณกรรมเรื่องราวต่างๆ ที่นำมาร้อยเรียงเป็นเนื้อเรื่องนิทานที่ผู้อ่านเกิดความสนใจใคร่รู้ สนุกสนาน และมีเค้าเรื่องคล้ายกับเรื่องราววรรณกรรมมุขปาฐะพื้นถิ่นต่างๆ อีกด้วย เพราะเนื้อเรื่องมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับตัวเอกเป็นกษัตริย์ที่ตกยาก ผจญภัยในป่า มีการปลอมตัว มีของวิเศษ มีสิ่งอัศจรรย์ และสอดแทรกความเชื่อขนบธรรมเนียมประเพณีโบราณไว้ภายในเรื่อง

ลักษณะคำประพันธ์

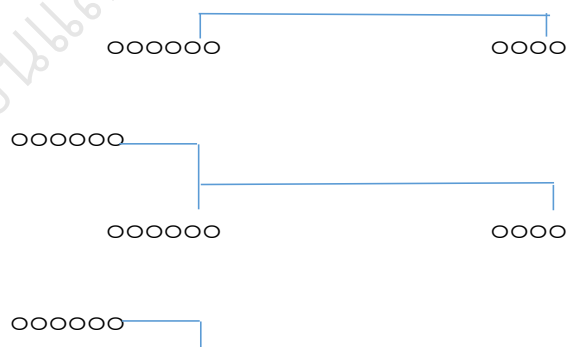
วรรณกรรมเรื่องพระสี่เส้าคำกาพย์หรือพระสี่เส้ากลอนสวดเป็นวรรณกรรมประเภทคำกาพย์ และประเภทบทสวด ประกอบด้วยกาพย์ 7 ประเภท ดังนี้

1. กาพย์สุรางคนางค์ 28 หรือบทพิลาป กำหนดฉันทลักษณ์ ในหนึ่งบทมี 7 วรรค วรรคละ 4 คำ รวมทั้งสิ้นมี 28 คำ ส่งสัมผัสตั้งตัวอย่างต่อไปนี้

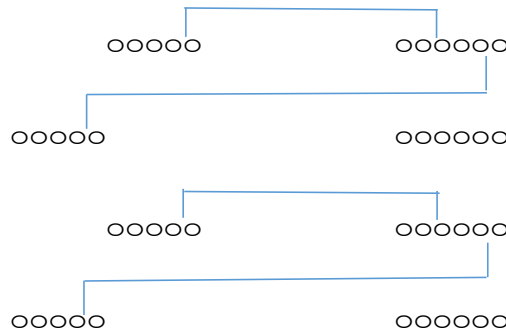
จ๊กกล่าวตำนาน นิยายบุราณ แต่ก่อนโพนมา
 เมื่อพระสรรเพชญ สมเด็จพระศาสดา สร้างสมภารมา ได้สี่อสงไขย
 ยังมีเมืองหนึ่ง ใหญ่กว้างกระหิม ประเสริฐเลิศไกร
 ช่างม้าอดุลย์ สมบูรณ์พิสมัย ชื่อว่าภพไตร อนันตราชนคร

2. กาพย์ฉบ้ง 16 กำหนดฉันทลักษณ์ 1 บท มี 1 บาท บาทละ 16 คำ แบ่งเป็น 3 วรรค วรรคแรก 6 พยางค์ วรรคที่ 2 มี 4 พยางค์ วรรคที่ 3 มี 6 พยางค์ ส่งสัมผัสตั้งตัวอย่างต่อไปนี้ เช่น

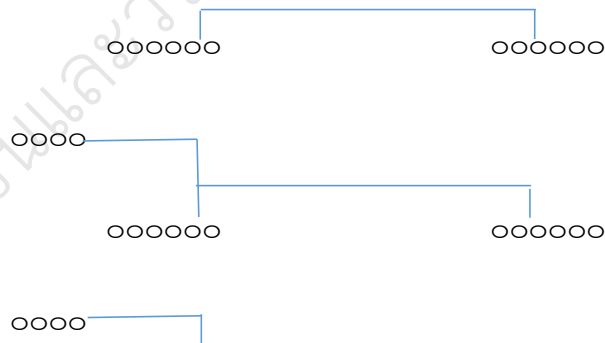
เมื่อนั้นจึงพระราชา บอกแก่ชวานา
 ว่ามงกุฎข้านานาย
 ครั้นมันได้ฟังอภิปราย กริ้วโกรธมากมาย
 มงกุฎมึงได้มาแต่ไหน

3. กาศยยานี 11 หรือบทมัง กำหนดฉันทลักษณ์ 1 บท มี 2 บาท บาทละ 2 วรรค วรรคแรก 5 พยางค์ วรรคหลัง 6 พยางค์ บาทแรกเรียกว่าบาทเอก บาทหลังเรียกว่าบาทโท ส่งสัมผัสดังตัวอย่างต่อไปนี้

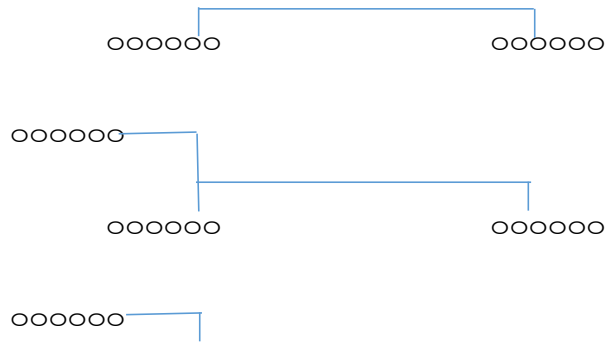
ข้าไหว้พระสรรเพชญ	ปางสมเด็จจวรญาณ
พระเสด็จนฤพาน	พระธาตุดุสยมนุณี
ข้าไหว้พระธรรมทัต	สั่งสอนสัตว์ทั้งโลกีย์
เดชะพระมนุณี	ตรัสพันทุกขอาดุร

4. บทชัยมังคะลัง กำหนดฉันทลักษณ์ 1 บท มี 2 บาท บาทละ 3 วรรค วรรคแรก 6-7 พยางค์ วรรคที่ 2 มี พยางค์ 4-6 พยางค์ และวรรคที่ 3 มีพยางค์ 3-4 พยางค์ ส่งสัมผัสดังตัวอย่างต่อไปนี้

บัดนั้นพระสงฆ์ว่ามา	เราไม่มูสา
ฉายาอย่าได้สงสัย	
เณรถึงจึงร้องว่าไป	ท่านทั้งหลายไซ้
หมายจะใจได้กรุณา	

5. เณรสัญญา กำหนดฉันทลักษณ์ 1 บท มี 2 บาท บาทละ 3 วรรค วรรคแรก 6-7 พยางค์ วรรคที่ 2 มีพยางค์ 6 - 7 พยางค์ และวรรคที่ 3 มีพยางค์ 6 -7 พยางค์ ส่งสัมผัสดังตัวอย่างต่อไปนี้

จึงพระสี่เส้าเจ้าก็ร้องมา

ดูก่อนยายกับตา

ข้านี้มาขออาศัย

ยายเฒ่าไต่ยีนก็พุ่มพาย

แต่วันนั้นไปอยู่ไหน

มาขออาศัยปานนี้

เนื้อเรื่องย่อ

พระสี่เส้าคำกาพย์หรือพระสี่เส้ากรลอนสวด เริ่มต้นด้วยบทนมัสการพระรัตนตรัย และกล่าวถึงการสร้างบุญ และสั่งสอนในการกระทำอันถูกต้องตามหลักศีลธรรม ลำดับต่อมาเป็นการเริ่มเรื่องพระสี่เส้าตามลำดับเรื่อง กล่าวถึงเมืองอนันตราชนครที่มีพระสี่เส้าและพระมเหสีอนันตละเทวีปกครอง พร้อมทั้งเหล่าเสนาข้าราชการบริพาร ไพร่ฟ้าประชาชน ปกครองอย่างมีความสุข หลังจากนั้นเกิดเหตุอาเพศ พระสี่เส้านิมิตเป็นลางร้าย โจรทำนายดวงชะตาว่าต้องพระเคราะห์ ต้องบูชาพระสี่เส้าที่มาทับลักขณา แต่พระสี่เส้าไม่ยินยอม จึงหาทางป้องกัน แต่ด้วยเคราะห์กรรมจึงทำให้พระสี่เส้าต้องมีเหตุให้ออกจากเมืองไปในป่า แล้วพบกับเหตุการณ์อันแสนลำบากยากเข็ญต่างๆ มากมาย ทำให้พระสี่เส้าต้องทุกข์ทนอย่างหนักหน่วง แต่พระสี่เส้าก็ยอมรับในเคราะห์กรรมนั้นๆ เพราะพระองค์เคยกระทำเวรกรรมนั้นไว้ในอดีตชาติ และมาพบกับนางสุทัศน์เทวี ซึ่งทั้งคู่ก็ได้เป็นคู่ครองกันเหตุเพราะดวงชะตาต้องกัน จึงฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ ร่วมกัน จนเวลาผ่านไป ฟันพระเคราะห์ทั้งหลาย ทำให้ทั้งสองพระองค์ได้กลับเมืองและปกครองบ้านเมืองและอยู่กับลูก ครองเมืองอย่างมีความสุขจนสิ้นอายุขัย

คุณค่าของวรรณกรรมเรื่องพระสี่เต่าคำกาพย์

1. อรรถรสทางด้านภาษา

เป็นคำประพันธ์ที่ใช้กาพย์ในการดำเนินเรื่อง สามารถดำเนินเรื่องได้อย่างไพเราะ น่าสนใจใคร่ติดตามในเนื้อเรื่องอยู่ตลอดทั้งเรื่อง อีกทั้งยังมีความไพเราะสละสลวยในสำนวนและคำประพันธ์เป็นอย่างดี ภาษาที่ใช้สามารถอ่านและแปลหาความหมายได้ เนื้อหาส่วนใหญ่กล่าวถึงเรื่องราวของกษัตริย์ที่ตกอับเพราะเคราะห์ร้าย ทำให้ต้องเผชิญกับความทุกข์ยากอยู่ในสถานที่ต่างๆ ภาษาที่ใช้มีหลายระดับ ทั้งระดับที่เป็นราชาศัพท์ของกษัตริย์ คำศัพท์โบราณ และภาษาธรรมดา แต่ผู้อ่านสามารถอ่านภาษาและทำความเข้าใจได้อย่างแน่นอน ดังตัวอย่างของคำประพันธ์ที่ใช้คำราชาศัพท์ เช่น

	ส่วนเนียรบดี
ทรงนามภูมิ	สี่เต่าภูธร
พระอัครฉายา	กว่าเทพอมร
ร่วมรู้ภูธร	อนัลละเทวี

ถึงกระนั้นก็ดีเพื่อความบางบทนั้น ใช้ภาษาโบราณหรือโบราณศัพท์ที่ต้องแปลหาความหมายอยู่บ้าง เช่น

	หัตถ์รีพล
อัคแฉจล	เกลือกกล่นวังหนี
มีแก้วเจ็ดชั้น	สุวรรณเรื่องศรี
หม่อมขมนตรี	ฤทธิห้าวหาญ
	พระสนมกำนัล
แปดหมื่นสี่พัน	ช่อชั้นบ่ปาน
ค้อมเคาเฝ้าแก่	ชาวแม่ศฤงคาร
พรหมณ์พฤตมาจารย์	กัมเกล้าดุซงญี่

๑) คุณค่าในเนื้อเรื่อง

พระสี่เส้าคำภักย์เป็นเครื่องยืนยันถึงคติความเชื่อในเรื่องดวงชะตาราศี การบูชาดวงและลักษณะ การทำนายและเสี่ยงทายต่างๆ และความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ซึ่งปรากฏให้เห็นตลอดทั้งเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของ เวิร์กกรรมที่ได้กระทำไว้ทั้งในอดีตชาติที่ส่งผลถึงปัจจุบัน การรักษาศีล การไม่ทำชั่วละอายต่อบาป ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ความไม่ยึดติด การสร้างบุญบารมี การทำบุญ การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและการบำรุงศาสนสถาน

และยังบันทึกภาพทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างปราสาทราชวัง ประติมากรรมอันวิจิตรในสมัยโบราณ การสร้างพระเมรุที่ใช้ถวายพระเพลิงพระมหากษัตริย์ พิธีกรรมและประเพณีต่างๆ ในการออกพระเมรุและประเพณีต่างๆ อีกทั้งยังมีจารีตประเพณีที่ยึดถือปรากฏอยู่ในวรรณกรรมเรื่องนี้อีกด้วย อีกทั้งด้านความรู้ คุณธรรมและความประพฤติด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติตนของสามีภรรยาที่ดี การต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง การเดินทัพ การเดินทาง อันเป็นความรู้และสอดแทรกคุณธรรมความดีให้ผู้อ่านได้ยึดถือปฏิบัติ ซึ่งเป็นเรื่องราวที่ปรากฏในสมัยอยุธยา และความเชื่อและจารีตประเพณีสืบจากโบราณกาล

บันทึกภาพสังคมที่มีหลากหลายชนชั้นและอาชีพ มีการทำอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่ทำนา ค้าขาย ขอทาน การเดินทาง การแต่งกาย ความเป็นอยู่ บ้านเรือน เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ อายากหลากหลายและน่าสนใจ

(ยานี้) ข้าไหว้พระสรวรเพชญ์
พระเลศจันทรพาน
ข้าไหว้พระธรรมทัต
เดชพระมุนี
ข้าไหว้ทั้งพระสงฆ์
เป็นหน่อพุทธางกูร
พระเจ้าพันพานไป
ไว้ใจพระธรรมมา
อันหนึ่งพระพุทธรูป
พระธรรมอันมากมี
อันหนึ่งทั้งพระธรรม
ให้สัตว์ทั้งนงโลก
หญิงชายผู้ใดใด
ต่อท่านพระศาสดา
เราท่านทั้งโลกา
เหมือนพบบองครืนลิห์
ปานาอย่าได้ทำ
ครั้นเมื่อสิ้นชีวา
ทำบุญจงอุตล้าห์
ครั้นเมื่อตายจากโลกีย์
ลี้ปี่รุชท่านทั้งหลาย
จงตั้งจริงใจตน
ท่านพึงแปลออกใหม่
ล่องพันล่องร้อยปี

ปางลมเต็จวรรณ
พระธาตุสยามนี้
ล่องลอนลิตวาทังโลกีย์
ตรัสพันทุกขอาตุร
อันท่านทรงศิวาคณ
ทำไว้ลือพระกาลนา
พระทัยเจ้ามารภูณ
เพื่อให้สัตว์น้อมบุล
พระลูปแลเจดีย์
ทั้งศรีมหาโพธิ
อีกพระพุทธรูปก็โปรด
เป็นที่ไหว้บูชา
ให้ตัดใจมีศรัทธา
อย่าประมาทอันมดี
พระศาสดาแลบุญนี้
บุญเรามาปกเกล้า
จะเป็นกรรมเวร
จะไปยังอเวจี
ภวานาทุกราดรี
ในสมบัติในเมืองบน
อย่าร่นวายอดวน
พึงตำนานพระจีนลิห์
คักราชในพระบาลี
หกลีบหกพระวลา

(สุรางคนางค์)

นินายบุราณ
เมื่อพระสรรเพชญ์
สร้างสมภารมา

ใหญ่กว้างกระหึ่ม
ข้างม้าอศุขย์
ชื่อว่าภไฟตร

ทรงนามภูมิ
พระอัครนงาษา
ร่วมรู้ภูธร

อัครแฉจล
มีแก้วเจ็ดชั้น
หมู่ขมมนตรี

แปดหมื่นสี่พัน
ค้อมเค้าเก้าแก็
พราหมณ์พฤตมาจารย์

ฤทธาปรากฏ
มีอัครราช
เรื่องฤทธิพิฤทธิ

จิกกล่าวตำนาน

แต่ก่อนโพ้นมา

ลมเจ็จกาลศา

ไค้ล่อตงใจ

ยังมีเมืองหนึ่ง

ประเสริฐเลิศไกร

สมบุรณ์พิลิมย์

อนันตราชนคร

ล้วนเนียรยตี

สี่ไล้รภูธร

กว่าเทพอมร

อนันตละเทวี

หัตถ์พิล

เกลือกกล่นวิ้งหนี

สุวรรณเรืองศรี

ฤทธิห้าวหาญ

พระสนมกำนัล

ช่อขันย่ปาน

ชาวแม่ศฤงคาร

กัมเกล้าชูศรี

ท้าวเนนมียศ

เลิศล้ำอรณี

อาจเทียมสุระศรี

ทั้งล่องอาษา

เสด็จข้อมทรงนัก
แล้วเหาะไปโดย
ถีนน้ำอโนมา

ชื่อมหาลัคคา
พระทรงเหาะไป
ชมนางนารี

เขยชมนางนาง
มีคักคัมยัค
ทั่วทุกทศิก

ถวายซึ่งดอกไม้
พระเศวพระยศ
หมิ่นลิ้นเมือง

ทุกกรุงเตยรดาษ
มงกุฎกระทบกัน
หัวแหวนมีค่า

หัวแหวนลูกไล
นายโรงกวาดได้
คุจสุรียน

ตัวหนึ่งไกรจักร
ไปเล่นนาคาคริน

ทางเวหา

มหานคร

ตัวหนึ่งเจ้าหนา

ฟ้าฟืนอรณี

ตริงชไตรข้อมมี

ฝูงเทพพระกัลยา

ทำวคู่องอาจ

แล้วกลับลงมา

ปรากฏฤทธา

ชมแล้วทุกเมือง

ฝ่ายเหนือฝ่ายใต้

เงินทองเนื่องเนื่อง

ปรากฏรุ่งเรือง

กลัวเกรงหนักหนา

เสด็จออกเกษมมาศ

เข้าเส้าราช

นินนคนนา

ถ้วนทุกตัวคน

เส้าแล้วเสด็จไป

ตกไนไพชยนต์

เอาไว้กับตน

วันละเจ็ดทะนานพัน

นายโรงยอมดวง
ล้มเต็ลเสวรัค
ให้ทานทุกวัน

ยังเป็นตยะ
เพื่อสร้างสมภาร
เลี้ยงราชประชา

แทนรัตนภิรมย์
ทำวเสวยลูบีน
เมื่อราตรีกาล

ปรางค์แก้วรจนา
ถึงแลลทุกวัน
เห็นหทัยบดง

ล้มเต็ลภูมี
ให้เกิดนิมิต
เสวรัคฤทออีกดำ

หฤทัยไหวหวั่น
เสมือนหนึ่งเหงื่อไคล
ท้าวพระกายไป

ไม่เป็นของหลวง
ตกขายทุกวัน
อยู่ในยศธรรม
แก้ราชประชา
ลวคมนตรีให้พระ

จำศีลภาวนา
หวังเป็นคาสดา
ยได้รัคาญ
วันหนึ่งบรรทม

เป็นลูกลำราญ
ลูกลินในสถาน

ตั้นจันพิศวง

ในฝันนั้นว่า

ยอดหทัยบดง

ยอดตั้นยังคง

เป็นหลากหนักหนา

ครันรุ่งราตรี

รำพึงไปมา

ผิดแต่ก่อนมา

ระทดพระทัย

เหตุอันหนึ่งนั้น

รำจวนป่วยใจ

องค์มาหลังไหล

ทูน่าอัครรย์

อกคือตีปลา

ประการหนึ่งเล่า

ดูเศร้าทุกวัน

หาไทรจารย

ให้ตายเพราะเหตุ

โหรจึงทายว่า

พระเส้าองค์นี้

ถึงสองปีกี่

ครวญซึ่งนิมิตฝัน

เส้าจิกเคลคลาด

จะเกิดกดี

องคร โอนมา

เคราะห์พระร้ายนัก

เร่งบูชาเส้า

จะได้ความเย็น

เร่งรีบพระเส้า

ถ้ามิได้รีบ

พลัดพรากจากสถาน

ประการหนึ่งเล่า

ให้มางกน

องค์เจ้าทรงธรรม

เห็นมีคัมภีร์

จึงมีโองการ

ทงลเข้ามา

จำเพาะชะตา

เคราะห์ร้ายกวดชน

ยังเจ็ดราตรี

จิกมาทบพลัน

จึงคลายโทษทัณฑ์

เห็นหลากหนักหนา

สามโมงสี่บาท

ทบลิคนราชา

ให้มีปรา

ลคนามิเกณฑ์

เส้ามาทบลิคน

จิกได้ยากเย็น

จิกเข้าความเชิญ

บรรเทาทุกประการ

จงฟังจำเมา

ผู้มีสมภาร

จิกกลีบรำคาญ

จิกตกเชิญใจ

ว่ามีเดชะ
เร่งไหว้บูชา
อย่าได้อาลัย

กรวิกรธคือไฟ
มึงมาแก่งท้าย
ให้กุนมัสการ

กูเหาะขึ้นไป

.....
พระเสด็จเจ้าน

กูขึ้นไปได้
สุพรรณครุฑา
ช่วยใจกล้าหาญ

เห็นเรามาหนี
ลี้ทวีปเราเที่ยว
พิภพใดใด

คิดความครุฑา
อินทเจ้ากรุงไกร
พระเสด็จเพียงนี้

อย่าถือมานะ
เป็นเจ้าภพไตร
จะมาระงับใจ

ว่ามีสมภาร
ขัตตินันท์ในย

แก้พฤดาจารย์

กล่าวร้านสามานย์
พระเสด็จขัตติน

เทียมถึงตรึงไซ้ไตร
ขันคุชวี

.....
ควรมมัสการ
อินทเจ้าตรึงไซ้ไตร

คุลีตีวีมาน
นาคาบาตาด
ฤทธิศรีไล

เทพไนศรี
ตระหนกตกใจ
จบทั่วทุกไป
กล่าวเกศคุชวี
เกิดความมานะ

ว่ามีฤทธิ
ยังไม่คุชวี
กูไม่มมัสการ

จะรบกันเล่า
ให้ย่อยให้ยับ
รีพลทหาร

ทูลทศกษยา
ฟังองค์เจ้า
ฟังข้าเกรา
พร้อมกันจึงเห็น

ขอพระอยู่หัว
แต่เจ้านันจัก
จักเกิดความเข็ญ

เคราะห์นั้นกวดขัน
เกิดกลียุค
แมนตรลมีเปลือง

ไม่ฟังเกรา
ให้หาเสนี
เชี่ยวชาญณรงค์

กราดเกรี้ยวเชี่ยวชาญ
ให้เส้าพระทวาร
รอบทั่วพารา

กุกยพระเสวรี
ด้วยพลทหาร
ในภพลถาน
อนกเหลือตรา
บัณฑิตอาจารย์
ลมเค็จระชา
โปรดเกล้าเกศ
ไซให้เสวรีมา

ไซว่ามีตัว
ฟังข้านเรนทร
ต้องลักษณะให้เป็น
พลัดพรากจากเมือง
ดีร้ายเจ็ดวัน
มันให้แคนเคื่อง
ตกใจทั้งเมือง
เร่งระวังพระองค์
บัณฑิตนราชา

ถือฤทธิยอคง
เข้ามาโดยจง
ทรงมานะเสนา
เร่งจิตทหาร
ทั้งปวงเข้ามา
แห่งละพันโดยตรา
เร่งเร็วฉับพลัน

จัดแจงอำมาตย์
ชั้นบนร้อยหนึ่ง
ชั้นล่องร้อยนั้น

สามร้อยคนเส้า
ชั้นล้อย่างน้อย
ชั้นห้าเรียงราย

หกร้อยนั้นหนา
ถึคมาชั้นเจ็ด
สิบเค็รุมพล

หมู่มุขอำมาตย์
รอบปราสาทปราสาท
ระวิงนอกใน

(บทมัง) เมื่อถันเจ็ดวัน

เหตุที่ยกย่นศาล

นอนนั่งเป็นสุข

พระขรรค์จับหวัดไขว่

เอิกเกริกทั่วทั้งวัง

ส่วนว่าคนทั้งปวง

ขึ้นบนแลลงล่าง

ลับพื้นป่ปราศรัย

บนปราสาทปราสาท

อยู่จงครบครัน

ล้วนซึ่งตัวขยัน

ตั้งไว้โดยหมาย

ชั้นสามนั้นเล่า

ให้ประจำเรียงราย

สามร้อยโดยหมาย

ห้าร้อยแจจก

หกชั้นลงมา

แกลั่วกล้าทุกคน

เจ็ดร้อยแจจก

เสด็จอยู่แต่ใน

ล้วนดินปราสาท

เรียงรายกันไป

อากรูเท่าไร

อยู่ตามพระทวาร

จึงเกิดเหตุแก่ภูบาล

ระลึบระสันทุรณทวาร

สุดนังลูกกระลึบล้าย

ไล่ลับพื้นคนทั้งปวง

ให้ร่นวายทั้งเรือนหลวง

ก็เจ็บปวดลำบากใจ

เห็นฝูงนางเร่งพมพ่าย

ก็คดลัคคุ่มคุ่มไปมา

ตั้งร้อยอยู่ชั้นบน
ยังถึศวันลงมา

เข้าตามห้ามเท่าใด
เข้ามีอาจทักทาน

ข้างตามห้ามภูมิ
ล้วนองค์พระจอมไตร

ขึ้นอยู่ในเขนนี้
มาได้หลายราตรี

คิดค้นแน่นทรงวงใน
เข้าตามเป็นหลายครั้ง

เข้าล่ออำเภोज
ทรงมงกุฎพระขรรค์แก้ว

เสด็จออกบุรี
บัตันนหมู่เสนนี้

บัตันพระราช
เที่ยวไปไม่ได้พบ

จึงแล้วกรุงบุรี
แลเห็นหมู่เสนนี้

ล่องกรคอนทรงวงศรี
จึงมิรู้ซึ่งฤดี

ตั้งเสี้ยซึ่งลมบตี
คลึงแก้วแลคลึงทอง

แปดหมื่นพงศบุรี
ฤทธิเดชผู้ใด

ตามรุมพลย์พรรษา
คนล่องร้อยห้ามกุบาล

พระภูวไนยเร่งเคื้อคทาน
พระกุบาลเสด็จมาเิน

ข้างแล่นหนีวังออกไป
ไม่มีใจลมประคิ

มีอาจจะตามพระพี่ไป
พระภูมิเร่งมัวใจ

นำพระทัยให้หมองศรี
พันกำลังคนนอกใน

พระภูวไนยเสด็จหนี
อาภรณ์แล้วขึ้นพาชี

ลินลาไปกับบ้อธา
ตามภูมิยากหนักหนา

เข้าเที่ยวหาพระบุรี
ผู้เป็นเจ้าอรณี

ทูลแก่นางนงคราญ
ก็ตกใจให้โศกกา

ตรัสหายไปแห่งใดโดย
ลยายพระเกศ

กลึงเกลือกให้ในเรือนทอง
เนาวรัตน์ให้ใครครอง

ละทิ้งเสี้ยหนีเมียไป
รู้ข่าวศรีก็ชิงชัย

เหมือนดังท้าวต่อศัตรู

มาละพรากก้านัด
เขยชมเคยลมคู่
แล่นสาวมาร้องให้
กถึงเกลือกเลือกไปมา
ส่วนว่าพระราช
ไม่รู้ลมประดี
ส่วนว่าพระราช
เหมือนเคราะห์ให้ทุกข์บาล
จะเหาะไปด้วยเพท
เสด็จไปกับอาชา
มันเดินโดยวันละไกล
ราชาเร่งพิศวง
เวลาจะใกล้ค่ำ
เข้านั่งร่มพฤษภา
เร่งคิดเร่งไปหาย
ร้องให้รำไปมา
แต่เห็นตัวกูอา
คิดไปก็โง่หาย
ไอ้กรรมชื้อไค
พระสนมทั้งซ้ายขวา
ปราสาททองของกูอา
ทิ้งเสียกลางพงไพร
เคยนอนผูกหมอนเปล้า
บัดนี้กูมานอน
วันรุ่งแปลปลิงตาก

สาวน้อยน้อยน่าเอ็นดู
บนแท่นที่พระไสยา
อ้ออ้อไปเป็นหนักหนา
ไม่รู้ลมประดี
เจ้าทรงมำค้อยจรดี
จึงลัดไปจากสถาน
อันเคยเหาะเคยทะยาน
พระเสารัศมีเข้าที่ปลัดคนา
มาเกิดเหตุด้วยบาทา
ตามมรคาถึงแดนตง
ตามลียโยชนี่โดยจำนง
หลงอยู่แล้วในกลางไพร
ลงจากตำหลังอาชา
รำร้องให้อยู่ไปมา
อดเพร่างายข้างอาชา
กินน้ำตาต่างเพร่างาย
เห็นหนึ่งว่าไม่พ้นตาย
จะเห็นใครอื่นจะมา
จึงมาให้จากชญา
แล่นสาวแม่ก้านัดใน
งามรจนารุ่งเรืองไค
เอาท่อนไม้มาต่างหมอน
สาวนั่งเส้าสลอน
ก็ยกกลางคินดูหมองศรี
ก็ไต่ตอมทั่วอินทร์

อาหารก็ยังมี

คุณเกิดดีมานะ
เข้าห้ามปรามทั้งหลาย
ทันถึงกุเลา
แต่ตัวกับอาชา
ครั้งนั้นมาเคียด

ไอแก้วของพี่เอ๋ย
ไปได้เร็ดวันแล้ว

(ฉบง) ถึงแดนพระพารา
บัดนั้นลมเด็กรูมี
ค่อยมาวิ่งมาเดินไป
ดูถึงกลางนาขี้ตัง
ช้วนากก็กินเพรา

ข้างมาขี้บกกินข้าว
ไล่ข้าวก็ตังไวนา

พอเจ้าจงมาเดินมา
ดูนั้นก็คบชะบายไป
มันว่าแก่พระจอมไตร

เหตุใดมึงลิกเอาชะบาย
ตั้งผูกพาช้างขี้ร้าย

มึงนั่งเสียดไถไม่นำพา

เมื่อนั้นจึงพระราช

ว่ามกฏข้านาย

ครันมันได้ฟังก็ปราย

มกฏมึงได้มาแต่ไหน

ทนอดอยากลำบากกาย

ไม่ระฟังเฝ้าทนาย

ก็ไม่ฟังเอาเสนา

เหมือนคำเฝ้าเฝ้าเฝ้าว่า

พายนำตาบ่เสียด

ตกลำบากเราไม่เคย

กรรมแห่งเราชื่อไฉนา

เพลาเจ้าเจ้าลันลา

พลราชพระบุรี

ลงจากพาด

สายงายแกจเร

ชะบายนายเฝ้า

โกลแทบรินนา

พาช้างจัญไร

เอาครอบหัวไว้

บอกแก่ช้วนา

กริวไกรธมากมาย

มันรนช่วยปลูกหักไป ก็ล้มกับกลางอรณีสี่	ลมเค็ญวไ নয়
แล้วก็ถองจำหลายที ก็คืนระเต่าเพียงปางตาย	เมื่อนั้นภูมิ
โลหิตติดทั่วพระกาย เอ็นตูดข้างเถิดรา	พระองค์ก็ว่านาย
ไต่ยมนมแรงไกรธา ลำบากก็เพียงป่าตาย	ตบตีราชา
พระองค์คลุกดินคลุกทราย องค์เออสนั้วขวัญหนี	กำลังเกลือกเลือกกาย
ความจริงก็บอกด้วยดี เอ็นตูดข้างเถิดรา	ท่านเอ๋ยมาปรานี
ทำอ่อนวิงวอนไปมา มันนนั้นก็คอยอ่อนใจ	เมื่อนั้นชาวนา
มันเอามงกุฏนั้นไว้ อย่าอยู่ที่นี้เร็วพลัน	มันว่าเร่งไป
พระจิ้งจูงม้าสายฉั่น คอยเดินตำรงทรงสกนธ์	เข็ช็เลือกเสี้ยพลัน
รำพึงแต่ในใจตน ที่ก่อนได้ทำมา	เนื้อแท้ทุกคัล
จึงมาเป็นกรรมเวรา เวราจึงมาตามถึง	ชาติก่อนนั้นมา
จูงม้าน้ำตาฟูมฟอง ถึงนาแห่งหนึ่งโดยหมาย	เสด็จไปนีกของ
(ยานี่) ส่วนว่านายเจ้านา	ย่นำพาจะมามากหลาย

ช้านานจึงมาชาย

จโมยล็กเกี้ยวข้าว
วันนั้นทำวจรดล
มันแบกหอกไม้่น้อย
มันเห็นพระจอมอรรคม
มึงเคยล็กเกี้ยวข้าว
กูเพิ่งมาพบพาน
เลี้ยงมามีเลี้ยงเปล่า
มันนมาแต่ไหน
พระเจ้าจึงว่าไป
จักล็กเอาข้าวของตน
ไคยมันพมพวย
คือเคี้ยวมากับมา
พระเจ้าร้องบอกว่า
บัดเคี้ยวพระขรรค์ชัย
มันจึงเอามาไว้
เมื่อนั้นพระภูบาล
มันตมิไรน้อย
กลึงเกลือกกลงย่นย่น
ลุ่มแล้วไบเข่าจ
เจ็บปวดไรพอดี
ค้อยอ่อนค้อยวิงวอน
ปลดอโยนมันแทบตาย
เคี้ยวนี้จักเอาไว้

ออกมาเยี่ยมแลของตน

เป็นหลายคราวเป็นหลายหน
จูงมาไปนำหน้ามัน
เพื่อจะค้อยจโมยพลัน
เอาหอกกรนพระภูบาล
แต่กูเส้าเป็นช้านาน
มึงคนนจโมยไว้
ล็กเกี้ยวข้าวของกูไป
ใจบ่งอารยั้งฝูงคน
กูนี้ไรทรพล
กูมาพอเดินไกลัน่า
มึงเลี้ยงไปอีกเถาน่า
กูจยได้มาทันใจ
พระขรรค์ข้าวยาไล่ใจ
งอเป็นเคี้ยวบ่ทันนาน
เคี้ยวมิไรไคคนพาด
เห็นหลากแล้วก็อัครรย
เลียดไหลย้อยลงควัยพลัน
มันทวยถองบ่อปรานี
กลึงเกลือกกลงกับธรรณี
ทนวิยากเพียงปางตาย
เอ็นตูก่อนเถิดเจ้านาย
จึงค้อยคลายความโมโกรธลง
เพื่อจักให้เป็นลำคัญ

ทันแต่ตรีน

มาทีหลังจะแทงเสี้ยน

เร่งไปอย่าอยู่ช้า
เร็วเร็วอย่าคนเสี้ยน
เมื่อนั้นพระภูมิ
มือหนึ่งพายน้ำตา
ถึงที่นาไอเฒ่า
ไอเฒ่ามันใคร
ไม่ระวังเกี่ยวข้าวไป
วิ่งเล่นไปพันนา
มันไม่มาทันรู้
มันแลไปมีนา
เป็นกรรมพระฤๅสาย
ไอเฒ่าแลดูมา
มันจับคนหลาวได้
ทำเขาไม่คิดเลย
บัดนั้นพระภูมิ
เพียงจกสันอาลัย
โทษกูบมิผิด
มาถูกวิธีว่า
เห็นกูดัญจรมา
กูดิ่งโศกนา
ชานาเข้าว่าชั่ว
กูจับได้ทันใจ
ที่นั่นมันกำหมัด

ไอ้ความงู่ม่ามึงค่อยเย้ย
ลึบหลังแล้วคนมา
จุงพาริชค้อยโคลคลา
จึงจูงมำค่อนเคินไป
สรีเลห่าเจ้าค้อยคลาโคล
ศุกว่วไวกินริมนา
วิวศุกไว้ชาคยคลา
ตามตัวเมียแล้วชานาน
พอพระภูมิมาถึงสถาน
เห็นกูปาลจูงมำมา
มันกดับกลายเป็นโคนา
ย่เห็นโคของตนเลย
วิ่งโงไปตำว่าเอ้ย
มันรันค้ายคนหลาวพลัน
ลุ่มกบที่ตื้นย่นย่น
โลहितน้น้อยไทรมตัว
แต่ล็กนคเท่าโยยบัว
พาโลตีกู่วนวาย
ดีแล้วคำ กู่วนวาย
จึงทำโพยเป็นพันใจ
มาลิกวูกูวิ่งไป
ไอ้ขโมยอำปากแข็ง
ชกสันดด้วยหัวแรง

ฟกซ้ำเป็นหลายแห่ง

ล้มกลิ้งเกลือกเลือกไปมา

พระร่ำร้องให้เล่า
ครึ่งเคียงวันแฉภา
เมื่อนั้นนายเจ้านา
ไว้แล้วยันทนนาน

จงขอเจ้าเอ็นตุรา
กูเจ็บปวดไข้สามานย์
จึงเอาม้าพระภูบาล
มึงอย่าอยู่จงเร่งไป

(สุรางคนางค์)

เดินมาจากม้า
อดข้าวอดปลา
เดินมิใคร่ได้

เมื่อนั้นราชา
นำตาหลามไหล
แรงมาหายไป
ค่อยไซ้เซมา
ค้ำลงโรโร

เขานั่งร้องไห้
ถ้ากูนี้อยู่
นางสนมช้ายชวา

ได้ร่มพฤษชา
ทีในพารา
เขาจักพยายาม
ข้างหาฟันไฟ

ดม้นำลาบให้
บดินตัวกู
เจ็บปวดสามานย์

จะค่อยสำราญ
เป็นคนลาธารณ
แต่ล้วนเขาคี

อดข้าวอดปลา
จะไปแห่งใด
แต่ล้วนเขาคี

ไอ้ตัวกูอา
เป็นน่านับดี
เขาไม่ปรานี
แผลกย่อยทิ้งตัว

ทุกท้าวพญา
ครึ่งคราที่นี้

แต่ก่อนร้อนมา
ย่อมมาเกรงกลัว
แต่ไอ้เพียงวัน

มันไม่เกลงกลัว

ดีคำทูลถอง

ปานนี้ฉาษา
ยามเมื่อพ็อยู่
ใครจักป้กครอง

ยามคำเพลา
ใครเลยจะครอง

องค์เดียวกระโหมค
อยู่แต่ในห้อง
เหมือนเมื่อพ็ยัง

เคยคู่สมล่อง
เหมือนเมื่อพ็ยัง

เจ้าจักถึงโลก

น้ำตาไหลหลัง

อกน่องเพียงพัง

จะโถมอรไท

นางเด่นนางแก่

พระสนมสาวแม่
ประสาทรราชวัง
ใครเอาใจได้

ปานนี้เป็นโฉน

ทั้งราชราไชย

ย้ใคร้เลย

สิดจริงกุอา

ได้ยากบ่เสวย

ทั้งสนมอินเคย

ซัดมาแต่ตัว

มากินน้ำตา

เห็นเป็นน้ำกลัว

ถึงโลกแต่ตัว

ที่นั้ชระรอยกรรม

อย่าโทษแก่ใคร

แต่ก่อนได้ทำ

พลัดมาเป็นกรรม

ไม่พั้งเหรา
พลัดพรากจากวัง
ตบแต่งเครื่องเสวย

ที่ในกลางป่า
คนเดียวกระโหมค
มาเป็นคนชั่ว

กรรมกูเองไซ้
ดีคำฆ่าสัตว์

เวราไค้ทำ

จึงพลัดมานา

พระสเด็จพระเจ้า
แลเห็นอาราม
ไซไซมานาน

ครันเมื่อรุ่งเช้า
อดข้าวอาหาร
ชั้นชมสำราญ
เข้าใกล้กุฎ
ครันถึงวัดแล้ว

ลัมเด็จพระแก้ว
ดูคลื่นแรงแล้ว
ลัมข้างกุฎ

ลัมกับอรณี
จะเที่ยววรดิ
ร้องขออาหาร

ไค้ยื่นค้ำนึ่ง
เห็นอุบาสก
เหตุไค้จึงทำน

เจ้าณรบุญถึง
ลงมาบ่นาน
ตกใจจนลาน
เลือดย้อยหลามไหล

ว่าอุบาสก
เมื่อนั้นจักร
เข้ามาแต่ไกล

ณรน้อยตอก
คนนี้เป็นไร
มีโองการไซ
นะพรเจ้าอา

มันพาไลดี
บอกว่าเท่าใด
รุมกันตีค่า

โทษเจ้าไม่มี
กยตกกลางนา
มันไม่นำพา

มีใจละห้อย
จึงแล่นไปบอก

ข้าเพียงย่างตาย
เมื่อนั้นณรน้อย
นำดากระจาย
แก่งงมทิ้งหลาย

ลงมามากมาย

ดินทุกพระองค์

ต่างองค์ต่างมา

เห็นพระราชา

หาน้ำหาท่า

ช่วยเอาใจจง

ชำระสระสระ

เอามารคองค์

ล้างเลือดเหงื่อไคล

แล้วให้โภชนา

จึงเอายาทา

คลายความเจ็บปวด

ทำวสารัญใจ

เดชะสงฆ์ให้

ยังยวดหายไป

หยุดยาพระองค์

พระสงฆ์เ็นตุ

ชาติก่อนโถมตุ

มีคุณแก่พระสงฆ์

เป็นเจ้าคุณ

บัณฑิตเวอปลง

ชีพตายแทนสงฆ์

เออแทนคุณกัน

สรีเสาร่วมใจ

จึงก้มกราบไหว้

พระสงฆ์ด้วยพลัน

ข้าจะใครบวช

สร้างกุศลธรรม

พระสงฆ์ทั้งนั้น

ว่ามีเป็นไร

จิวระทรง

ยากแต่สยง

พระสงฆ์ว่ามา

ครบเป็นคำไตร

พอขอมาได้

เจ้าอย่าร้อนใจ

พระสงฆ์เ็นตุ

จงชื่อเอาคำ

เย็บตติให้ข้า

เถटनाพระคุณ

สงฆ์ทั้งนั้นใคร

มีใจเ็นตุ

ช่วยกันพรังพรู

ตดเทียบทันใจ

ลงมือจึงขึงคืบ
ชักนำชักท่า
จึงจะยอมได้

ครั้นแล้วเสริจสรพ์
ประลกเอาไป
ให้มาหมกไซร์

เอาส่านไป
จึงตำชะมื่น
แล้วจึงไปถาก

ลยงจัวร์
ยัดนั้นจอมไตร

ไปต้มนอกวัด
จึงไปให้ไกล
จะให้พ้นควน

ชักรมสระสาคร
ยอมลยงจัวร์
เอากรักมาควยพลัน
ถากแล้วกระยัด

มีนายผู้หนึ่ง
พระสรีเสารนั้น
ต้มกรักอยู่ไซร์

ในใจลำคณ
กุฎีทั้งนั้น
ลงมจะจัดใจ

เนื้อวัวประจักษ์
แดงคุดงัดเลือด
จึงแลเห็นส่า

เมื่อกรรมมาถึง
วิวายตามมา
อยู่ข้างเตาไฟ
เขาจึงเข้ามา

เป็นได้ฟุ้งชด
เข้าเข้าทุบถอง

มันเห็นจึงกรัก
น้ำกรักเด่านา
เห็นเป็นเต็มตา
ว่าหนงวิวมัน
อันหนึ่งรักประคค
ประจักษ์ทุกอัน
ตบต้อยตีวัน

กลิ้งเกลือกย่นหย่น

กยข้างเตาไฟ

สิดอย่างไรนา
มันว่ามึงมา
ต้มกินกยใคร

พระองค์จึงว่า
ตบตีสลักไถ่
ลิกวักไป
จงบอกเร็วพลัน

ไม่เห็นไม่รู้
ถ้าท่านไม่เชื่อ
ถามลงมทั้งนั้น

กูต้มกรกอยู่
ท่านอย่าสำคัญ
มาไปค้ำยัน
ดูเอาเป็นไร

พูดต่อภูมิ
ครั้นถึงอาราม
ณรน้อยร้องให้

มันเร่งตบตี
ให้เข้าเข้าไป
ถามลงมทั้งใจ
วิ้งวางเข้ามา

เข้าถองเข้าชก
โลหิตลามาไหล
ณรน้อยเห็นหน้า

เห็นอุบาท
ผูกต่อจูงมา
ไทรมทั่วกาย
ถามว่าเป็นไร

เอิกเกริกวุ่นวาย
ถามอุบาท
ท่านทั้งนั้นไป

พระลงมทั้งหลาย
ข้างแฉ่นลงไป
นี่เป็นอย่างไร
ผูกมัดจำลอง

มันคนนั้นนา
อยู่กับขี้ควา

นายเจ้าวอว่า
ทำสิดทำนอง
ลิกวักโดยปอง

พระสงฆ์ทั้งสอง

เห็นชอบฤาเอน

อยู่กับวิทวา

ลิกววิโยมมา

โยมจับตัวได้

มันบอกแก่ข้า

เป็นโยมเจ้าไท

ต้มกับเตาไฟ

แมนแท้แลนา

พระสงฆ์จึงว่า

อุบาสกถ้วนหน้า

จะเล่าแต่ตาม

เพื่อนไม่ร้าย

อย่าเพ่อุ่นวาย

เนือความทั้งหลาย

เราออกโดยธรรม

เพื่อนมาอาศัย

ใคร่บวชอยู่ใน

จึงมาต้มกรัก

ท่านอย่าล้าคัญ

อารามด้วยกิน

จกย้อมส่าพลิน

ว่าเราลิกววิ

เจ้าโคจึงว่า

สงฆ์อยู่วิทวา

ลมคยใครไว้

โตไปมรรวิ

ไม่มาเกรงกลัว

ให้ไปลิกววิ

มาสัญญากันกิน

สงฆ์หนึ่งว่าเล่า

กูราราวเจ้า

เราอยู่ตามใจ

ทุกสิ่งใดนี้

เรารักษาศีล

ความผิดไม่มี

ยอมอยู่แก่ใจ

(ขยมิ่งคัล)

บัดนั้นพระสงฆ์ว่ามา

อย่าได้สงสัย

เราไม่มุสาฉาษา

ณรจึงร้องว่าไปท่านทั้งหลาย

ใคร่หมายใจ

จะขอประกัน

อุบาสกเสียดิถีรา
จงเอ็นดู

ผิดเพราะมัน

ไปไต่คอง

ช่วยพยาบาล

สบายใจ

จงท่านได้มาหลีกหนี

อย่าน้อยใจ

(พิลาป)

กราบลงกับบาท

ความรักเนรน้อย

รูปแล้วร้องไห้

พระเนรค้อยอยู่

เนรน้อยร้องไห้

เจ้าตวันนา

นานไปเขาจะรู้

ก่อนเนื้อแต่ลึกอื่น

ล้างเลือดพระองค์

เสวยซึ่งอาหาร

เอ็นดูพินใจ

เมื่อหน้ามาตี

เอ็นดูจึงว่า

พระสรีเสารัราช

นำตาลมไหล

ละห้อยฤทัย

มิใคร่จะคลา

เห็นหน้าเอ็นดู

ข้านจะขอลา

รำรักไปมา

รักพระราช

ยังล้นพ้นใจ

จึงออกจากอาราม

ลาแล้วมีนาน

กระบังคทาไคล

เดินน้อยตามแล

ระแงงคู่ไป

ดลยแล้วร้องไห้

รักพระภูมิ

เดินพลางแลพลาง

นัยเนตรขั่ววาง

ไม่มีสหมัค

พบพระสงฆ์เจ้า

จะพึงบารมี

กรรมมาราวี

จะไปไหนใด

พลัดพราก

ทุกขเท้าพรฟ้า

มาทียบทรวงใน

พลัดเจ้าเดินน้อย

ละห้อยเหตุทีย

ทุกขอื่นฤจะไต่

เท้านือกอ

ไต่เต้าตามทาง

ดีทรวงฝั่งสง

พุ่มพายน้าตา

เขียนลงมาแล้ว

จะเข้าไปหา

คู่ใดใครจะมา

ให้อยู่อาศัย

เขียนลงรอนรอน

ย้อระยาตรบทร

ตามแถวแนวไพร

บ้านเรือนไม่มี

ยากที่อาศัย

ริบรนเงินไป

กลัวสัตว์เดือลิ้

เห็นเรือนสองเฒ่า

กระท่อมน้อยเฒ่า

ชั้นขมยันต์

จะอยู่อาศัย

พินภยอันมี

ชะรอยเฒ่านี้

เป็นคนเจี๊ยวจ๊าว

ถึงยายกับตา

เดินเข้ามาหา

ล่องเฒ่าทุกกะตะ

ร้องขออาศัย

ข้าคิดเกรงใจ

ข้าจะขออาศัย

(เงยตาดู) เฒ่าไต่ย็นก็พมพ่าย

ท่านยังหนักหนา

มาขออาศัยปานนั้น

แต่วันนั้นไปอยู่ไหน

กูไม่รู้จักว่าใครมา

ตาเฒ่าไต่ย็นก็โกรธา

จึงร้องว่าแกเมียตน

ได้เพื่อนอยู่เถิดอย่าเกลียดกถ

เคืองโกรธเป็นสรวน

เราเอ็นดูคนเป็นบุญญา

เพื่อนนี้ใช้ชาวเมืองนี้ยาธา

ชะรอยว่าอันดั่งจินดา

จึงมาเจรจาว่าเย้ยไร

ล่องแกจึ่งเรียกกันไป

เราปลุกพิกแพ่งแลถ่วงงา

บวบหอมมันน้ำอึกอึกทั้งผกให้

ครันได้เงินมากแล้วกูจะได้

ส่าวส่าวอันพึงใจ

นั่นกูจะนอนกิน

ยายเฒ่าครันตาแกไต่ย็น

ยังไปไม่เห็นน้ำยังถวิด

จกตักดินนี้พันละได้

ยังไม่เห็นดอกดงหน้าไม้

ยังมีปลุกผกได้

ว่าไปเย้ยไรให้คันทัว

ยายเฒ่าใจใหญ่ไม่เกรงกลัว

กูไต่ย็นกลืนใจหัว

มีงไม่เกรงกลัวเฒ่าแสนกถ

ตาเฒ่าจึ่งว่าแกเมียตน

กูจะกู้อีสแสนกถ

มึงจะล้าระวนจะแหงนหน้า

กูไม่ได้โยคีมึงเลยนา

มึงจะบ่นอยู่เพื่อพรา

ครันเมื่อรุ่งเช้าเฒ่าโกล่า

ก็บ่นมึงงำทั้งล่องรา

ตายายยกหยิบเอาจอบมา

ลุดถ่วงอายุที่ไหน

ล่องเฒ่าหลากแหดกแปลกใจ

กุลีเก็บไว้อยู่เนืองเนือง

ตาเฒ่าค่าว่าอึดตาเหลือง

ขายปลายไค่เพื่อองแลล่องไพร

ยายเฒ่าก็เถียงอยู่จ่ายจ่าย

ขำเก็บงำไว้อยู่ติบตี

เหตุไรหายไบบัดลี

ลือยติคี่มาหายไป

ชะรอยยาจากกกลักเอาไป

ใครเข้ามาอาศัยลักไว้แลนา

เมื่อถึงกรรมของราชา

ขอชายภูษากลีบกลาย

ครันพระองค์ก็สิ้นบุญกลาย

นั่นจึงมากลีบกลายเป็นถั่วงา

ตาเฒ่าเข้าคั้นพระราชา

เฒ่าจึงโกธาก่งจองธรรม

ทุบถองตบตีด้วยใจฉกรรจ์

กูจะเอาแต่สาวมา

ทั้งล่องจิ้งจวนกันกระทำ

ล่องคนก็ชวนกันคันทา

ถั่วงามาหายไป

หนูไหนเอาไปเป็ดล่อง

ถั่วงาแดงกว่าแลล็กให้

จะว่าหนูไหนเอาไปก็ล็กที่

แต่ก่อนบ่หอนจะเห็นใคร

ล่องเฒ่าคันทาทับตีมูกตา

ทั้งแก้วแหวนอันแพรวพราว

พขของตนตั้งจินดา

ก็มาทำลัดคก่งจวมธรรม

ลมลงด้วยพลนกับอรณี

เพราะว่ากุศลสิ่งใดมี
กูเพียงตั้งนเหตุการณใด
บัดนั้นจึงตาแก้วาไป
ห่อผ้าไว้กับตัวตน

พระจึงบอกซึ่งอนุสนธิ
ตายายคิดงนว่าถ้วงา

ตาเฒ่าเร่งโกรธโกธา
เอาไปห่อผ้าไว้ข้างใน

ตาเฒ่าก็ตบตีมีปราศรัย
เฒ่าดีไล่ออกจากเคหา

เอ็นดูพระองค์ทรงโศภา
กูนี่จะมาไปหนใด

ทันทีกลืนลุดแล้ว
จะไต่ซึ่งอนใดเพียงอาตมา

เที่ยวขอทานกินเถิดรา
แล้วลนลาตามทางไป

กรรมทำวแต่กาลก่อนไกล
ยอมมาไว้ให้เป็นเฝ้ารา

มีของเขาหายเขามาว่า
พอโยมวัดเดินมาเหยี่ยบรอยไจร
ไปจับต้องเอาเขาว่าโจน

ดีให้ออนโอนผูกต่อมา
กรรมนจึงไต่แก่ราชา

ตั้งฎามาพาโลดี

ลิกถ้วงาของกูอยู่ไย

หัวแหวนห่อไว้กับตน

กูจับไต่สไถียงช้า

แล้วไต่ค้อมึงออกไป

เออมารำพึงจินดา

ตัวน้องแก้วจะเที่ยวไป

ถือมานะมีไต่เนา

ชาติก่อนแล้วเธอเข้าใจ

เธอใจให้ไปยัคลา

ดีร้ายมันนเป็นเฝ้ารา

มีไต่สไถรรมา

จึงเป็นเวรเราได้แค้นเคือง

(ยานี่)

ลมเด็จพระดีเลวี่
 ดั่งใจไปในเมือง
 กำลัดคพระราช
 ชายหนึ่งเอาห่มไว้
 ไปถึงกลางพารา
 เห็นทางนั้นมาตรง
 ยาจากมากใคร่จะปาน
 ทว่าทงตะแลงแกง
 จะทำเช่นนี้ย่าง
 ถ้านั้นคลุมหัวอยู่
 นั่งอยู่ณนั้น
 เศษพระโณมฉาย
 พระจึงถเข้ามา
 แล้วจึงว่าไปพลัน
 แม่คำเจ้าขนม
 เสียงอ่อนและเสียงหวาน
 เชิญเจ้ามากินป่าว
 ว่าแล้วสูงแม่คำ
 แม่คำว่าแก่กัน
 หย่าแล้วเราเสียใจ
 เราน้ำอาภัพหมด
 จะเอาเพื่อนมากอดนอน
 ถ้าไม่มีความ

ค่อยได้แต่มาเนืองเนือง
 พระราชภพไทร
 ได้แต่ล่าสนเดียวไป
 ชายหนึ่งนั้นพันพระองค์
 พระราชย่นพิศวง
 ชื่อว่าหัวตะแลงแกง
 นั่งขอทานมันปากแข็ง
 พระภูมิพิศแลดู
 ผิดท่าทางน่าอดสู
 ไม่ร้องขอเหมือนทั้งหลาย
 พระจอมธรรมไซ่เกลียดตาย
 คนทั้งหลายให้คร่ำครน
 แทยแม่คำขนมมัน
 ร้องชื่อขนมอยู่มีนาน
 ไคยขนมเสียงกูปาด
 ต้องตักใจเสนาหา
 ข้าไม่เอาเย้ยเสนา
 เอาขนมมาขืนให้
 จะผ่อนสนอุบายใด
 เอาเพื่อนนี้มากอดนอน
 แม้นจะตตามถึงสิ้น
 ร่วมรักเรากล้าราญใจ
 ก็ตามพระน้อยไป

มิดิตเท่าของโย

ข้างให้แข่งนำมัน

มะลิแลจำปา

พระเห็นฝูงแม่ค้า

พิศพลางทางยืมพลาย

แม่ค้ายืมหัวร่อ

ว่าพลางทางเสยนม

พระทิ้งไปอีกเล่า

คนหนึ่งจิ้งจิงมา

แม่ค้าว่าททุกอัน

นมยานอยู่โคงเตง

หยิบลูกจันทรขึ้นให้ดู

ถูกนมเข้าเสียงตั้ง

เพื่อนกันจึงว่าให้

ไต่ย่นพระยืมหัว

คำแล้วก็พรังพรู

ส่วนองค์เจ้าเข้ามา

เมื่อนั้นจึงกษัตริย์

รำพึงคำนึงจง

ใหญ่กล้าหน้าอกลู

คิดพลางทางตรัสไว้

โหรจึงกราบกับมกล่าว

ตรัสจึงมีขงศา

หลากด้วยพระบุตรี

ถึงสัวเก่ากุเลยนา

กระแจะจินมาลายทา

ยื่นให้ท้าวเป็นมากมาย

ทำกริยาเป็นแยบคาย

ทิ้งคอกไม้ถูกเต้านม

เพื่อนนี่หนอเจ้าคารม

คิดขึ้นเสียงเคียงเจรจา

ถูกแกมเจ้าด้วยจำปา

หยิบเอาไว้ว่าหยอกเอง

ทุ่มเถียงกันเป็นครั้นแครง

ทิ้งลูกจันทรถูกเสียงตั้ง

เขาทิ้งกูหรือทิ้งมึง

สยบายใจเป็นพันตัว

อย่าอึ่งไปน่กฉลิวสัว

ค่อยสยบายใจในวิญญา

ต่างไปสู่เรือนแคหา

อาศัยร้านนอนโคงเตง

กินนุวัตรคู่ธรรมทรง

บุตรีจักเป็นฉนินโต

จะมีคู่ต่อเมื่อไร

โองการให้หาโหรา

สิ่งใดเจ้าให้หามา

จักให้ทนายพระอรไท

ของเรานี้เป็นโฉน

จึงรำอยู่ว่าไร

โหราก็ทั้งดี

เปรียบเทียบดวงชะตา

เห็นหนุ่มหนึ่งสามารถ

อาทิตยมาต้องกัน

นางเกิดในวันเสาร์

อังคารถึงลักษณะอยู่

ลักษณะจันทร์ในอินทภาค

ให้โทษให้ผลเอง

พระฟังคำโหรา

โองการตรัสมาพลัน

ว่าเคราะห์ให้โทษมาก

ล่อนางอยู่ปรางคนใน

คูนันอยู่ไกลไกล

เมื่อใดจะถึงนาง

โหราจึงก้มเกล้า

จักทายนในคัมภีร์

พระเศรจึงไปรดเกล้า

มิควรที่จะเรรธา

ลัมเต็จกินนุวัตร

ไซ่กลางแสร์จวักัน

ทายนตามในคัมภีร์

ไม่มีพระอาญา

โหรทูลมีคู่แล้ว

ตามลักษณะในชะตา

คู่คัมภีร์ในสารตรา

ดวงนิยามไม่ต้องกัน

เพื่อนัดคชาตเคราะห์ทักวคชน

พฤทลันนั้นมาค้ำชู

เมื่อคลอดเจ้าได้ยามครุ

จะมีคู่รักกันเอง

เคราะห์นั้นขาดนักลัวเกรง

ข้าพเจ้าขอทูลพลัน

พระราชาคือคฤจรรย

นางจะมีคู่เมื่อไร

เราเห็นหลากหลายยังสงสัย

ใครจะลอบมาดักนาง

จงทูลไปอย่าอำพราง

ทายนให้แจ้งในคัมภีร์

จงพระเจ้าไปรดเกล้า

มิพลราชอาญา

ข้าพทูลเจ้าผู้โหรา

เอากราบทูลกลลวโทษที่ณช

โองการตรัสไปด้วยพลัน

สุดแต่เห็นในชะตา

ถึงร้ายดีมิโกรธา

ทูลให้แจ้งอย่าพรางกัน

มาถึงแก้วโดยลำคัญ

ค้ำรายไม้จ้ำพลัน

จระร่วมรักพระบุตรี

พระฟังโหราทูลไ้
ว่าค้ำของเทวี
คนยากฤคาคณมี้
ลูกท้าวพญาโ้
โหรจิ้งกราบทูลไป
มี้ควรรแก้รราช
มาต้างประเทศน่าน
น่านไปจระเกิดผล
ลัมเด็จพระภูมิ
กวีโ้กรอพระอิดา
เสี้ยแรงกุเสี้ยงไ้
เงินทองกองให้มัน
เมื่อเป็นตงนั้โ้
จระอายแก้โยธา
จระให้ขยมันไป
คิตคั้นแน่นนั้ทรวง
ลุมท้าวคนค้ำเทวี
ทูลทิตขตรงค
นางกรายลงกัยบาท
พระองคค้ำไ้มค
พระฟังค้ำนางนาค
โ้กรอว่าอิดค
มันอยู่จักขายหน้า

ตรลลงไปทายจค
มาถึงแล้วอยู่แห่งโ้
ชาวเมืองนั้ถำเมืองไ้
มาแต่ไ้หนบอกเร้ร
ทายอรโ้ตามชะตา
ค้ำนางนั้คนทรพล
เที้ยวขอทานทุกค้ำยล
จระเล้าลือทุกทิตค
เฮออินค้ำค้ำโ้
อิดทักค้ำไ้ไฟค
ฉะนั้โ้ไร้เป็นอิดคจระ
ทังพิภพถึงพารา
กุ้จระไ้โยเล้าหนา
แต่อ้ำมาตยทุกกระทรวง
จากราโ้ไซ้ในเร้อนหลวง
หฤทยขยวนไปมา
เป็นชนนั้นางฉายา
ขอท่านโ้ไ้ไ้ไ้ไ้
วรราชไ้ไ้ไ้ไ้
โ้โ้โ้โ้โ้โ้โ้
โ้โ้โ้โ้โ้โ้โ้
โ้โ้โ้โ้โ้โ้โ้
โ้โ้โ้โ้โ้โ้โ้
โ้โ้โ้โ้โ้โ้โ้
โ้โ้โ้โ้โ้โ้โ้

จะจับมันออกไป

จากเวียงชัยเกล็ดพารา

นางแม่ฟิงภูเบศร์

พระนัยเนตรคือธारा

ควรรฤาฟิงโหรา

มันหาแกล้งมาอยู่แยง

พระฟิงค้ำฉายา

ยิงโกรธาแสดเสียงแจ็ง

ตรลสังขาววังแวง

จับมันเสียดังจ้านง

(พิลาป)

เมื่อนั้นจันนี้

สุทะเทวี

ได้ฟิงพระองค์

คืนระค้ำท้าวให้

ขลนย่นไหลลง

กอดแก้วแนบองค์

กรรมเราชื่อไร

จะจากแม่แล้ว

ไอกรรมลูกแก้ว

จะเป็นไฉน

เคยเสวยเคยอยู่

เสียดังอุรไท

เคยบรรทมใน

แท่นที่พระรจนา

เจ้าเคยแนบออก

คุจคังลูกนก

กบทรวงมารดา

แต่นี้จะห่าง

ย่ำร้างนอกอา

เคยพลอดเรรจา

คุจคังโนรี

เคยมาเข้าเส้า

แม่เขยชมเจ้า

อยู่ทกราตรี

กรรมเราแม่ลูก

สิ่งใดจึงมี

ไอไอแต่นี้

จะจากแม่ไป

ไอแก้วแม่อา

แต่นี้ไปลา

เราจะเห็นหน้าใคร

คุจคังลูกกรก

แม่จกซันใจ

แลเห็นเรียกไว้

ลูกกรกมารศรี

มีใต้กรุณา

ตั้งฤาษิตา

ฟังคำไทรหา

แก่งมาขยับหนี

มีใต้ปรานี

แก่งว่ามีดี

ลูกกรกฏอร

ไอ้พระเนื้อเกลี้ยง

จะมีใครเคียง

ยากเพียงม้วยมรณ

จะไปกลใด

นอนในดินดอน

ไม่มีพุกหมอน

รององค์ฉายา

เสี้ยตายโฉมเจ้า

งามลตบเคราะห์

ตั้งเทพเทวา

ชายใดได้เห็น

ตั้งทำขวัญตา

พระไอษฏ์กัลยา

ชาติแต่มีป่าน

คือดอกบัวส่อง

แกมคือปรากฏทอง

งามพันประมาณ

นาล้านองคนาด

ประหลาดใครจะปาน

พระค้อเขาวมาลย์

กลมเกลี้ยงมีศรี

พระทนต้อรไท

เป็นแสงลูกไฉ

เนื้อโยล้าดี

คือคือก่งคิดปี่

รามาธิบดี

สี่ทวิปมี

เปรียบเทียบกัลยา

เนตรเจ้าเป็นแสง

คือเทพแก่งแต่ง

แต่สุวรรณคั้งมา

พระกรทั้งสอง

คือวงไอยรา

พิกตรคือแวนฟ้า

แน่นน้อยขีดเขียน

เกศคือแมงทียบ

งามสรรพทั่วกาย

ไม่ระมาถึงท่า

เจ้าไม่พิศอม

ฝูงเทพกินรี

ฟังคำชนัน

ไม่รู้ตัวเนตร

กอดบาทมารดา

องค์เดียวเปลี่ยวไว้

พานพบเลื้อยหี

ฟังโหราทาย

ข้าพระพุทธิเจ้า

แต่น้อยเท่าใหญ่

มาขับลูกนี้

โรคามาจวน

ลูกอยู่ในปรางค์

จะชกฤษา

เลื่อมเลื่อมพรายพราย

พระหัตถ์คือเทียน

ลำเล็กเชิดฉาย

คำขลิบเหลือมพราย

ได้ฟ้าใครจะมี

องค์บ่ขาวดำ

ลำพามีศรี

สมบุญทวี

ย่เหมือนฉายา

สุทนต์เทวี

พมพองน้ำตา

ว่าเหตุจะมา

กลิ้งเกลือกเสือกกาย

จักรกรกลโต

ไฉนไพรพฤษา

น้ำที่จะตาย

เท็จว่ามีดี

คุณตรัสเห็นเกล้า

ยิ่งยวดแสนทวี

โพลภัยไม่มี

เพราะฟังโหรา

ถ้าตรัสประจวบ

จะได้คุ้มเสวยยา

จะล้างอุรา

ต้องผูกหนักเบา

อกพี่จะคราก
พระองค์เมตตา
แกบิดาเจ้า

จะขอออกไป
ทูลขอท่าน
เพราะว่าชั่วช้า

กอดแก้วกัลยา
จิกทูลเป็นเกล้า
นางแปรพักตร์ไป

ขยับไปป่า
ปลูกตำหนักให้
อยู่ตามบุญศรี

ฟังพระมเหสี
คำรัสตรัสความ
เสียงแรงเสียงมา

ร่วมวังของกู
กุกาเกรงนาง
ปลูกตำหนักให้

มีลูกจะจากไป
ทุกขเพียงกูเขา
มาทูลทูลเถา
เหมือนไปปรดเกศ
มิให้อยู่ใน

อยู่นอกพารา
พันปีเมตตา
เป็นคนจัญไร

นางฟังอิดา
ชลดนตรหลังไหล
เจ้าอย่าร้อนใจ

ทูลเป็นอรณี
เอ็นดูลูกข้า
เหมือนไปปรดเกศ

ชายไกลบุรี
เหมือนไปปรดเกศ
ฝ่ายนิรบัติ

เอ็นดูอิดา
ว่าตามบัญญัติ
น่าน้อยเหตุขย

อย่าให้มันอยู่
เร่งขยับมันไป
ลูกชั่วจัญไร

นอกกรุงพารา
นางฟังกวนใน

คืนนี้คือใจ

ทูลขอให้แล้ว

อยู่นอกพารา

จะดีจะร้าย

พ่อแม่เยี่ยมเยียน

แม่ไม่ให้ใคร

ลมเต็นางแก้ว

ปลูกตำหนักให้

นอกคันทเดมา

จึงให้ทาสี

ไปอยู่รักษา

เงินทองมากมาย

ฟังคำขานนี้

ปิ่นเกล้าก็ขำ

อยู่ครองโศกวรรย

แสนสาวเคียรดาษ

ข้างดีทรงให้

ข้างเอาเลือดสำ

ห้ามนางสาวไร่

จึงบอกอติดา

นะแม่แก้วอา

มิให้ไปไกล

ถึงยากถึงง่าย

มิพอเป็นไร

ตักเตือนอรไท

ร่วมรักเสนาหา

ตรัสเท่านั้นแล้ว

จึงมีจินดา

อรไทเรีวรา

ดูจคำภูบาล

ตั้งแล้วขานนี้

ศัพท์เลี้ยงทั้งหลาย

ดูกายอย่าคลาย

คำสอนแพรพรรณ

สุทคนเทวี

กราบเกล้าอภิวินท์

ขำเห็นกัน

ดูจจักขอลา

ลาแล้วแคล้วคลาด

เล่นตามนางมา

ข้างไปในปรางค์

มาถวายเทวี

นางนาถรำไร

อย่าได้หมองศรี

นางจึงจรลี

ที่เขาปลูกไร่
ให้ทานทุกสิ่ง
ทำบุญทุกวัน

ทั่วทั้งพิภพ
ข้าวน้ำจำปลา
ยากจนทั้งหลาย

อยู่ในเมืองหลวง
พระราชบุตร
ขับเสียนั่น

เป็นนิกาล
ข้าวปลาอาหาร
เราทั้งหลายนี้

ได้พึ่งอภิปราย
ง่อยเปลี้ยเตี้ยค่อม
รับทานอรไท

สรีเสารอียด
เห็นคนทั้งหลาย
รับทานกัลยา

ออกมาจากวัง

ถึงตำหนักใน
นางยังไปคกคล้าย
สร้างกุศลธรรม
มีได้ขาดสาย
ให้ทานทั่วจบ

ซึ่งพรหมณทั้งหลาย
อาหารมากมาย
ซึ่งชมเหตุพระ
ยากจากทั้งปวง

อย่างดีตรีกัน
ภูมิจอมขวัญ
อยู่นอกกรุงศรี
นางบำเพ็ญทาน

ทุกวันมากมี
บันดาลศึบตี
จะชวนกันไป
ยากจากทั้งหลาย

ซึ่งชมดีใจ
ย่อมจูงกันไป
ซึ่งชมหนักหนา
เมื่อนั้นภูมิ

รำพึงจินดา

วันวายหนักหนา
พลอยไปด้วยกัน

ลินลาคลาไคล

กระยาจกพร้อมมุด
ทะลิตาทั้งนั้น

มีไต่กมกราน

เอาคำคลุมเกศ
จึงนางฉายา

กล่าวใจยังมี

กระยาจกคนนั้น
เห็นเป็นลิตไป

ซีกคำคลุมหัว

กระยาจกคนนี้
จะแลดูตาย

รับพระเสาวนีย์

ครั้นถึงภูบาล
นั่งลงกราบไหว้

จะแลดูหน้า

ตั้งฤาคลุมเกล้า

จึงพระจอมไตร

ออกไปด้วยพลัน

ชมบุญจอมขวัญ
รับทานกัลยา

ส่มเต็ญบาล

ย่อกรวันทา

นัยเนตรแลมา

เห็นหลากเหลือใจ

จึงเรียกวาลี

เร่งเร็วลงไป

มันยืนอยู่ไย

กว่าคนทั้งหลาย

ไปคุมเอาตัว

ออกเสี้ยอย่าไว้

ท้วงท่าทำอาย

มันนั้ขาวไหน

ยัดนั้นทาลี

ฉิบพลันแล่นไป

ยื่นศาลตกใจ

บอกซึ่งอนุสนธิ

ว่านางกัลยา

จงถ้วนทุกคน

ตั้งนฤานา

ตามราชประสงค้
ตรัสจ้คให้ทาน
ขอหน้าพ้อดา

วราชนงเยาว์
พ้นน้อง
เสด็จมาล้องไซร์

ไปได้โดยจง
แม่เจ้ามิให้
มิได้จะลา

ทำบุญเลือกตัว
มาแต่เมืองไกล
เป็นกรรมของตน

ทั้งล้องกันไป
อนุกิจให้แน้
กระยาจกคนนี้

ชายนนไม่ชั่ว
แยบคายแก่ไซ
รูปทรงหนักหนา

จงเปลื้องศำลง

จากเกล้าเกศ

อาหารนาา

โดยอชฃมาคัย

บ้คินนพระสรีเสวรั

ท้าวไทเฉลยไซ

ต้องแลงสุริยล้าย

ร้อนทัวกายา

จะเปลื้องศำลง

จุกตรล้องมา

จุกใจคร้ทธา

ไปตามผล

หรือแม่ทูนหัว

แต่ช่าวเมืองตน

มิได้แฝลล

ท่านมิได้ป้รานี้

บ้คินนสาวไซ

ทูลโดยคคี้

แก่พระมารครี้

จุกหลากหนักหนา

จำแต่อยู่เหวิ

ถ้อยคำเจรจา

ไซค้คนทะเลทา

จุกงามล้คราญ

เจรจาพาที

ไพเราะมีศรี
แมนได้เป็นคู่
ศรีแก้วสุระกาฬ

ฟังคำสาวศรี
โง่โง่ไปว่า
กูน่าจะใคร่หัว

กล่าวเกลี้ยงเสียงหวาน

รอบรู้เขาวมาลัย
แกมทองทั้งตัว

ดูที่คนเทวี
แจ่มแจ่มหัว

กลีบมาให้เป็นส่ว
ทาลทั้งล่อง

รำลึกในใจ
แมนได้เป็นคู่
ดูจแก้มแกมทอง

มักง่ายหลงเงง
เล่นไก่อ่เล่นเขี้ยว
ถูกเมียเป็นขำ

ไม่มีมารยาท

ส่วนพระอรไท

รำลึกนึกปอง

ร่วมรู้สุมปอง

พิจิตรรจนา

เกล็ดอกชายนักแดง

มัวเมาสุรา

เสียดินเคหา

ยากไร้ทรพด

ทรชนทรชาติ

ใจอกุศล

เมามายโงกมก

ดีค้ำเมยตณ

เมื่อตูลงไป
ยงเห็นเป็นไฉน
ว่าช่ายชวรัย

ตามอชฃนาคัย
ถ้ำว่าเป็นเนือ
ทรงพระกรียา

ผู้หนึ่งแสนแ่ง
เจิญแม่่นะทิว
ฟ้งค้ำข้าน

ทรงภูษาใหม่
แกล้งล้าแดงองค
แจกทานนानา

ครันได้เป็นกัน
แม่นยากแม่นเย็น
จะณจะแปร

แลดูกันกัลยา
เจ้าทรงล้าอง

โจกเจกสาลวน

ค้ำเข้าเพราราย

ดูราสวไร

เล็งแลดูช่าย

ค้งใจม้งหมาย

เป็นเชือทาส

จะทำเป็นไฉน

เล็งแลกรียา

เรือชาคักษัตรา

มารยาทย่อมดี

ทาสีล้าแ่ง

ความคิคมันดี

แต่งตัวรวยดี

ออกยื่นชลา

ทูลตอบขอขบใจ

ย่างเยื้องออกมา

ยังคบบัญชา

พลางทอคตาแล

จึงว่าข่าวส้าว

รำจวนณนแปร

จะได้เห็นแทน

แลดูโฉมยง

สูงคนทะลิตา

เห็นแล้วพิศวง

เยื้องย่างอย่างหงล

โนเนทังองค์

อ่อนแอ้นเวยาง

นางยีนชลา

แจกทานนানা

ทอดตาแลพลง

เห็นเจ้าเนื้อหน่อ

ตาดอ่ยวาง

นางนาถโถมปราง

เล็งแลไปมา

บัดนั้นพระสรีเสวรั

วราชนงเยาว์

เห็นนางกัลยา

จึงเปลื้องผ้าออก

จากพระเกศา

แลดูสับตา

พระองค์พร้อมกัน

ลูทักันเทวี

เห็นพระภูมิ

ยิ้มแย้มแจ่มจันทร

ตาดอ่ยแล

สนแปรทูกัน

สองกษัตริย์กระสัน

บันเทิงหญัตย

นางเห็นภูมิ

จึงเรียกลาวศรี

มากูจะไจ้

ศรีลงไปดู

ทั้งคุดลงไป

เกาะขายนันไจรั

ไปไว้รงครวั

เขารู้ใจเจ้า

แล่นไปเยาะเย้า

ว่าแม่อยู่เหวิ

ให้เกาะกุมไว้

มิให้แปลกตัว

ว่าเจ้าคุดมเหวิ

แปลกปลอมเข้ามา

เสวรีราชกุมารี
ไอ้นาคใจ
เธอจึงดิ้นลา

จึงแม่อยู่หัว
ขำน้ำขำปลา
ให้ล่องสาวศรี

เขวราชกษัตริย์
ทิ้งล่องทาสี
คู่อัยยาศัย

มรรยาทมาตรา
แล้วยกสำรับ
ขนมาโดยถวิล

รับกระเสวนีย์
ยกสำรับไต่
ครันถึงโฉมตรู

ไนใจเห็นผิด
เหตุการณ์เป็นไฉน
ข้าคนทะลิตา

พระฟังสาวศรี

รำพึงจินดา
เป็นไฉนเล่าหนา

จรด้วยสาวศรี
เกาะไว้โรงครัว

แต่งโภชนา

อาหารมากมี

ยกเอาลงไป

ถวายแก่กุมารี

จะดองดูใจ

จงคิดไป

นั่งคอยให้กิน

แลดูกริยา

ระบอบประบิด

ที่อื่นเหลือกิน

กุจกแลดู

ล่องนางสาวศรี

ยังคงโฉมตรู

จรไปว่ามู

ถวายเครื่องโภชนา

พระรำพึงคิด

จึงมีวาจา

ใครให้ลงมา

เห็นเป็นอัศจรรย์

ของพระนุชเจ้า
ชาติก่อนพระคุณ
จึงนุชเฮอร์อัน

บรรราชนงเยาว์
พิงจักเสวย
ให้คล้องลารัญญ

ทั้งเหงอทั้งเคียด
ท่านเกาะกุมไว้
ไม่รู้ตนปลาย

กลยไปทุกเจ้า
นางให้คนทา
น้ำอบมากมี

ผลัดพระกุษา
เอาเครื่องมาลา
แล้วเสด็จนั่งลง

นั่งเส้ารราช
เห็นองค์พระบาท
ท่านอุท้วงที

สาวศรีทูลเล่า
ถวายองค์ทรงธรรม
ทำบุญด้วยกัน
แต่งถวายภบาล
บัดนั้นพระสรีเสวรั

จึงมีโองการ
ซึ่งโภชนาหาร
เคี้ยวคร่อนกระหาย
จักเสวยฉันใด
ยังไม่สบาย

ตกใจขวัญหาย
ถ้อยความอันมี
ทาลักมเกล้า

ตามเนื้อคดี
กุษาไล่ลี
ถวายให้โดยจมี

สมเด็จจราช
แล้วเสด็จทรง

มาทาพระองค์
โกลนางสาวศรี

ส่วนนางทาส
สองราพิศวี

มารยาทคิบัติ
เมื่อเสวยอาหาร

สมเด็จจราช

จึงเสวยโภชนา
จะเสวยสิ่งใด
หยาบพลาบมีนินาน

หน่อเนื้อเชื้อชาติ
จะทรงเสวย
ทรงพระกริยา

ล่องนางทูลแก้ว
จึงยกสำรับ
เคนพระโคมฉาย

กริยาพระภู-
เสวยอาหาร
เหมือนพระอัยกา

ว่าเป็นเชื้อชาติ
ให้ฟักให้หมอน
เพดานม่านกัน

ของกินมากมี
อุปเทียบชวาลา
น้ำอบน้ำสรง

ล่องเจ้าลงไป

ตามจารีตโบราณ
ให้เสวยมเทียบสาร

ตามพระกริยา
เออมีมารยาท

กษัตริย์มีคณา
เคยแต่ก่อนมา

หลากคนทั้งหลาย
ครั้นท้าวเสวยแล้ว

ขำจิกสันผาย
กลับคืนมาถวาย
ให้แก่กัลยา

นางเจ็งแลดู
ยคินทรราช
สิ้นไม่แปลกใจกริยา

ดูองค์เดียวกัน
นางเห็นมารยาท
กษัตริย์ด้วยกัน

พรมเจียมครบครัน
ให้แก่พระองค์
ให้ทั้งพระศรี

ไล่ถาดทองทรง

ภูษาบรรจง
ถ้วนทุกประการ
แล้วสั่งสาวใช้

เฝ้าพระภูบาล

นวดฟื้นครรภัยาท

จงเอาเป็นการ

ยังจะร่วมรู้

แม่นเป็นเชือกษัตริย์

แม่นคนทะลิตา

รับพระเสาวนีย์

ครั้นถึงพระบาท

กลีบคนมาโย

พระนุชโลศิจจะให้

อนุกิจสิงโต

จะทูลคดี

สองนางทาสี

แล้วถกเข้าพลัน

ชวนจันรรจาด

ไปได้พาท

บรรทมนิ่งไป

ถึงยามหนึ่งจวน

ทั้งสองนารี

นวดฟื้นให้พิ

อิราชสมภาร

พิทักษ์รักษา

หยิกหยองลงงู

จิกตุกิริยา

จิกไม่นำพา

จะลงแลไป

บัดนั้นสาวศรี

ลงมาบังใจ

อิราชตรัสไป

นางสาวศรี

สาวศรีขานไป

มาเล่าพันปี

รับไล่เกศ

แก้สูกันกัลยา

ในคำราตรี

ตามเทียนชวาลา

นวดฟื้นกายา

แล้วยิ้มเสถรวล

สมเด็จภูมิ

ยังมีรำจวน

ไปได้เสถรวล

เล่าตรีสมิวาจา

ตุราสาวศรี

เป็นที่เสนาหา

กิดหนกหนา

นอนเลียเถิดรา

ลมเด็จพระเจ้า
เคยสังขารที่
ละเมอสังไป

มนูกระแหน
บ่เห็นตรลสังเสนา
กิริยาบ่เห็น

ลมเด็จพระแก้ว
ระบายวิถี
ไพเราะหนักหนา

พระโพธิสัตว์เจ้า
ลีทันดยวันไอษฐ์
นัยเนตรถึงแล

ปลาควันทา
ลวคมนตรีไหวพระ
ลุดลันราศี

กลบขื่นคินมา
นุกิจอันมี
พระจริตเลียงหวาน

ให้สราญใจ

ถึงล่องยามเล่า
บรรทมหลับไหล
สาวศรีชวโน
โหนอนตามเวร

ทาลันแสนแ่ง
เป็นกิริยา
ช้ายชวาตามเวร
คิงท้าวพญา
ถึงยามสามแล้ว

บรรทมนิทรา
ระวีทรรษา
คุดคิงเลียงแต

ถึงลี่ยามเล่า
ต้นขื่นถึงแล
เรื่องโรจนสิ้นแปร

เสวยพระศรี
แล้วเอากุษา

ยอกรชูลี
ตยะมากมี

รุ่งขึ้นชชวาล
สาวศรีกรายดา

ทูลแก่เขาวมาลย์
ถ้วนถึทุกประการ
คุดคิงพญา

ตรัสไม่ถูกต้อง
ละเมอตรัสความ
อัครรยหนักหนา

ตรัสแก่เสน
เกลือกว่าเป็นเล
กลัวจักชใจ

ยังมีทันใด
ไต่แล้วกว่าที่
เมื่อย่าสงกา

เจรจาพาที
ทูลแล้วทาส
เข้าที่ห้องใน

รำพึงถ้วนถ
จึงไปถึงองค์
อ้ายคนขอทาน

แลดูอาการ
ไต่บาปก่อนกาล
ให้นางอรไท

ข้าบาทเข้าดอง
ลี้กักงศก

พระกิจกริยา
มิใช่คนเชิญใจ

นางฟังคดี
ก็ยงสงสัย

ไว้วางใจใคร

พรางเรากระมังนา
สาวศรีทูลไป

หึ่งหวงทาส
ว่านี่เจ้าอา

จะพรางเจ้าโย
นางตอบคดี

เราจะว่าไร
จึงลาลงไป

นอนเล่นสำราญ
นางนาถเทวี

คิดดองภูบาล
ตรัสลงมึนนาน

จงไปให้ไกล
สมเด็จภูบาล

น้ำเนตรหลั่งไหล
มาตามคลอง

จึงเรียครหนักหนา
บาปคู่ได้ทำ

แต่ก่อนมาจำ
มั่นว่ามีเสียง
พิจิกขอลา

อาหารนั้นโหด
ความคิดพระบาท
ปิ่นเกล้าภูวดล

รู้กลเทวี
พระแกลังทำเครียด
อย่าเอามาไว้

ไม่ตรงต่อเจ้า
อย่าหยามหนังกนา
ว่ากล่าวทั้งนั้น
(ยานี่ 11) ทาลีทั้งสองเล่า

กราบทุกตามวาท
ข้าแต่อยู่หัวเจ้า
พระน้อยไม่ต้องพาน
กอดมืออยู่ขาบเครา
เมื่อว่าข้าไต่ย็น
แลดูตาข้าน้อย
นั่งบ่นเป็นไฟไร
ข้าน้อยบ่อาจลอง
ลองเองจะเกรงใจ

ให้เวทนา
อย่าเลยฉายา
ไปอยู่ตามจน
ยได้เสวยโภชน
สำหรับทรพล
ให้นางนาคทำกล
อภัยาคัย
ลมเค็ญมี

แยบคายภายใน
ประเทียบให้ไป
เอาไปเสียดลัน
พาท้ำเจ้า
เราไม่คุ้ม

โกรธอาณกรรจ
เห็นด้วยเรารรมา
ก้มกราบเกล้าแล้วขึ้นมา
เออตรัสมาแก่เขาวมาลย์
วินนข้าอุปลาอาหาร
ออกยังคำมิได้กิน
นั่งจุกเจ้าบ่นจึงงำ
พระมีอยู่จะลาไป
สองข้าคอยเป็นตกใจ
ก็ไม่คุ้มขามะเดื่อง
เชิญพระทองเจ้าจงไป
ดูใจเล่นลี้กวันวาน

ดูที่คนนางเทวี
ขะรอยเจ้าจักรกราร
นางว่าผู้นี้โลก
ถ้าเนอกษัตรา
ทั้งสองจงเอ็นดู
ทูลท้าวภาณุในย
ลาวไรทั้งสองคน
ครั้นถึงพระราชา
ให้มาเชิญท้าวไท
เมื่อนั้นพระทรงธรรม
ดูราสองลาวไร
ให้หามาด้วยดี
เจ้าให้ซึ่งอาหาร
คุณของน้องทราวมวย
ลูกเมียก็มีไร
ถ้าตัวพมิตาย
ทุกวันรำพึงคิด
หัวที่ท่าปราศรัย
แม้ว่าเจ้ามีเลี้ยง
อาศัยในวศวา
ให้หาเงินไปไย
ข้าน้ำชาเจียมตัว
ข้านั้นคนเจริญใจ
จงทูลแก่เทวี
ลาวไรก็กลับคืนมา

ฟังทาสีมาทูลสาร
นางรำพึงในวิญญา
ไรคนไหนเหตุเซ่งมา
พลัดเมืองมาตกเข็นใจ
ถ้ารักก็จงลงไป
ว่าน้องให้เชิญจีนมา
กระบัตคลก็เดินลา
ว่านางน้องผู้แม่จันทร
เสด็จจีนไปด้วยข้าพดิน
เธอก็ถามสองทาสี
จะขึ้นไปผิดท่วงที่
หรือการกิจเป็นไฉน
ทุกประการอันขอประใจ
ให้ทานกินทุกเพราราย
ในจิตใจคิดมุ่งหมาย
จะแทนคุณเจ้าสยไป
เป็นอนิจจนาถใจ
ครั้นมาภายหลังหยายมา
ตัวพี่เพียงจักขอลา
ที่ขอขบถจะฝากตัว
ด้วยอะไรน่าใคร่หัว
ไปมิได้ผิดท่วงที่
รู้จักไปไม่เห็นดี
เหมือนเราว่าอย่าเกรงกลัว
ทูลกัถยาแล้วข้อมหัว

เจ้าโกรธเป็นพันตัว

ทูลว่าพระองค์ไร

เจ้าโกรธเจ้ามีมา

ลูทศน์นางเทวี

ว่าจริงฤาไหน

ดาวแก่ผู้แสนแ่ง

ข้าน้อยบคิดถึง

จะรู้หนักแลเบา

ไปเถิดอย่ากลัวเกรง

ลูทศน์นางเทวี

ลินลามาคำด้วยกัน

คิดพลางนางอายุใจ

แก่งแสงนางทาสี

พระเห็นนางอรไท

ขุนนางช่างให้ทาน

เจ้าให้เมื่อหัวท

ภายหลังเล่าฤาหนา

นางยิ้มแต่ในใจ

เลือกลาคแลฟกหมอน

ไม่รู้ว่าเป็นนาย

จะรับพระอาชญา

พระตอบอรไท

แต่ของให้มากมี

พินคนเชิญใจ

ยังทาสทาสี

แล้วตัดพ้อย่อนมา

ให้เชิญไปขังคน

ก็ขยับขยับจะไป

ฟังทาสีก็ตรัสไป

หรือว่าเล่นกระมังนา

รู้กระแหนทูลบเหิง

แม่นะหัวลงไปเอง

พระองค์เจ้าบเห็นเพลง

ฟังจะรู้ที่ล้ำคัญ

ฟังทาสีลูกสายฝน

ถึงลมเค็จพระภูมิ

จะเข้าไปแล้วถอยหนี

นั่งลงไหวเจ้ากราบกราน

กล่าวปราศรัยคำอ่อนหวาน

มาแก่พิศหนักหนา

ของศศิยอมโอรชา

ให้เลือกกमारองนอน

ตัดพ้อไครนระภูอร

ทั้งม่านวงขำแต่งมา

คิดว่าชายคนฉันทา

จะตามไปปรคซึ่งเกศ

เจ้านไชรคารมดี

ถ้ายข้ามเสียงงามหนักหนา

มีเมื่อไรเจ้าให้มา

มีเคยพบพิศใจ

ลูทักคนว่าไปเล่า
รักติดตามให้ไป
หุยน่าน่าอายใจ
แต่ให้กินดัดดี
พระฟังนางตักพ้อ
เรียนไม่ได้ฉันนินทา
เลือกกินใครไม่หลบ
เลืองมีเมืองไหน
นางฟังพระเย้ยเยาะ
ให้ทานท้าวบุรี
ขอทานมาปากกล้า
รักมรักรักก็แล้วไป
พระเจ้าจักเถียงนงก
คู่คแต่แต่เมตตดา
พระคุณของเจ้าท่าน
เมินไปได้นึกเดียว
ลูทักคนฟังภูวไนย
ได้มเล้าเจ้าภิปราย
น้องรักจักขอโทษ
แรกเห็นเป็นกลโศ
สี่เส้าเจ้าฟังนาง
ถดให้เจ้าโกลพิ
บิดนมแล้วชมแก้ม
จูบพลาทางชมจู
นางแลรังศลกมือไว้

ขอทานเขาตักฉันไป
จะเลือกเอาแต่ที่ดี
ช่างว่าไค้อายไม่มี
ควรตักฉันต่อหน้าตา
เทียมมยืมรัวตอบคำมา
ชมท่านนางอรไท
ทุกพิภพมีเมื่อไร
เมื่อนั้นไซ้เป็นมเหล็ก
ยืมหัวร่อแปรผันนี้
ไม่สยบพบเหมือนท้าวไท
แค้นซ่อนว่ากุเยยไร
ไม่อยากทำอย่างนั้นนา
กลัวน้องรักจักโกรธา
ข้าน้หนามาคนเดียว
พันประมาณไม่แลเหลียว
ทำยาบหยามให้พี่อาย
ไม่ตอบไปเพราะรักชาย
น้องผิดแล้วอย่าน้อยใจ
พระอย่าโกรธคุมภายใน
โหนองตั้งเป็นไมตรี
เป็นท่าทางทุกถ้วนถึ
จูบหน้าหลังเป็นเอ็นดู
พิศตราแย้มแจ่มจันทร์
เคล้นนมนางอย่างบัวทอง
ชายนี้ไซ้ทำของทอง

แลเยี่ยมเทียบนิกบอง	อนิจจาไม่เจียมตน
ขอลานไม่ขอเปล่ากิน	แต่ข้าวทำสาละวัน
ยากนักพระรุมพล	วางน่องเสียจิกขอลา
ทำยุศพระหัตถิไว้	จะไปไหนบอกเรียนมา
แม่นน่องมีเมตตา	ตามราชหฤทัย
ยุศออกไม่บังอาจ	นางจอมนาถภูวไณย
ถึงแล้วแก้วบิดไป	ไม่รู้ที่เจรจา
ลูกคั่นทุลภูมิ	ทำฉะนี้ก็ถุณา
ตำหนักและรักษา	น่องมีอยู่เต็มใจ
ยกเข้าน่องขึ้น	หน้าสาวศรีศฤาโฉน
รักษาเชิญขึ้นไป	ตำหนักน่องนะโอมงาม
พระฟังนางน่องแก้ว	เห็นจริงแล้วชอบเชิงความ
ใจพินิจว่าวาม	เข้าน่องสิดอยาโกรธา
พระจึงปลอบโยนน่อง	เจ้าทั้งล่องก็ลันลา
เดินตามกันขึ้นมา	ถึงตำหนักคังใจจง
นางแต่งพระภูษา	อันรนาให้ท้าวทรง
น้ำอบชลบองค์	ประคิ้วยสรว้อยลึงวาด
(สุรางคนางค์)	ตึกคั่นถึงสองยาม
เทียนส่องต้องตาม	รุ่งเรืองรัศมี
พระสรีเสารราช	สมพาลย็นตี
โถมแก่นารี	ด้วยความเสันทา
นุชไม่ท่ายตก	มาแขกแรกรัก
ภาเห็นว่าพี่	ชักชวนเจรจา
เป็นคนทะลิตา	สัญญาจรชอนมา
	ยากแค้นเชิญใจ

ตอบคำราชา

น้องจิกตอบแทน

จิริตหาไม่

ให้รู้พระนาม

เสด็จอยู่แคว้นแคว้น

จึงลัญจรมมา

ชื่อเสียดงพัน

คนเที่ยวขอทาน

เยาะเย้ยเยไพ

เก็บกินเสมือन्नก

สำนึ่งล่องสิ้น

ป่วยการเจรจา

ยืมแยมเจรจา

กลัดคัคพ้อ

เอ็งไม่เชื่อใจ

ทราบแล้วว่าเนื้อ

น้องคิดบิขไป

จิกลนวิญญา

ลุตคนกัลยา

ตามกิวาไป

จะแค้นหฤทัย

ชวนชายเจรจา

น้องจิกขอถาม

ลมเค็ญพैया

ค้ำวแดนโตนา

คุจคนเจิญใจ

พระตอบเสาวนีย์

มามีเมื่อไร

บ้านเมืองโคไต

พี่เล่นกระมังนา

เป็นคนทะเลทก

คำเจ้าอึดตทา

มีข้างภูนา

ใครจิกเชื่อใจ

นางฟังรงคา

ช่างมาแก่ใจ

ย่นย่อนางไท

ช่างเขานะพระองค์

แต่น้องนี้เชื่อ

จงไปรดเกศา

ตกไม่เมตตา

ให้ม้วยบรรลัย

พระฟังน้องรัก

อย่าบิณฑลวันัก

พระนามพัน

ครองกรุงภพไตร

ไทรว่าร้ายนัก

ระหกระเหิน

พระนุชออกมา

เค็มขำพทอเจ้า

ว่าระตาง่าหัว

บิณฑลไฟ

ปลูกตำหนักให้

พานพบประสย

คุรหนึ่งระตาง

ไฟระมีศรี

ดูบลรูปหน้า

บุญแล้วจึงได้

สิ่งใดจงสนิท

พันเคราะห์เหมือนไทร

จะเสกกัลยาฬ

สุดแต่จะไปรคน้อง

จะน้อยพระทัย

สี่เส้าภวไนย

อนันตละราชพารา

เส้าเข้าทัยลักษณะ

พี่ไม่มุสา

ยียเย็นหนักหนา

อยู่ในเพื่อใด

นางจึงทูลเล่า

โหราทูลไข

ได้ส่วเจริญใจ

ขยเสียพระอา

รนนขอได้

นอกกรุงพารา

บุญแล้วพระอา

โหรมาทูลไข

พระฟังเลาวันนี้

ชมชื่นรนใจ

แม่อย่าอาลัย

พบกันสอง

พระนุชจึงคิด

เอ็นดูเรียมรา

คืนไปพารา

เป็นพระมเหสี

นางจึงทูลฉลอง

พระทองพันปี

จะคิดสิ่งไร
ตัวข้าพเจ้านี้

ตามแต่พระทัย
ข้าพระผู้น้อย
ตามแต่บัญญัติ

เสด็จเห็นอ่อนแอ
แรกเรียนเสด็จมา
นุชจะเห็นเป็นไหน

ผิดที่จะรัก
สนทน่หัดนี้
เรียนคิดสงก

เดิมข้าพหือเจ้า
ทุกกลผลให้
ยังผิดยังมี

องค์ทรงนวลลักษณะ
แกดั่งออกแจกทาน
เพื่อจกให้ไท่

เสน่หามาพ
รูดแล้วรูดเล่า

ยกใส่เกศ

ขอเป็นบริจา

จะคิดเป็นไหน

ปิ่นเกล้ากษัตริ

จะฟังราชา

ของพระภาวไน

ครินลมพาดแล้ว

ตรัสถามนางไป

ข้าคนเจิญใจ

เจ้าจึงเมตตา

ผิดวงศ์พระกษัตริย์

หลากนกันองอา

จึงมีวาจา

นะแก้วมารศรี

นางจึงทูลว่า

เห็นพระพันปี

หฤทัยยินดี

เสน่หาในใจ

น้องน้อยรู้จัก

เป็นปิ่นภพไตร

คิดอ่านในใจ

ท้าวเห็นน้องอา

พระฟังนางทูล

ปรีมะจะขาดวิญญา

ว่าเจ้าฟ้า

บุญเราสองรา

แต่พลบค่ำมา

สามยามสิบทุ่ม
ค่อยได้ถามกัน

จะใกล้รุ่งแล้ว
จะคิดเป็นไฉน
แม้ไม่รู้จักมา

ตกหน้างานน่อง
ชมพลาจพลอดพลาจ
เสด็จจากห้องใน

บ้านโอบอุ้มพล
นางสังดาวศรี
แต่งเครื่องโภชนา

รจนารุ่งเรือง
มันก่อนมันควัก
เมื่อยังมีได้

ทำตาเมียงมัน
ซุบซิบว่ากัน
เราทั้งสองรา

จึงมาพบกัน

ชมแก้วกัลยา

กราบเท้าไถ่จัน

ออกกลุ่มเป็นควีน

กระซิบเจรจา

ไถ่จันแจ้วแจ้ว

นะแก้วพี่อา

กลัวภัยยิดา

กุมเอาพี่มา

นางจึงทูลขอลอง

พระอย่าตกใจ

จนสว่างแจ่มใส

ยังแทนรจนา

ถวายสี่พระทนต์

ซุบพระพักตรา

ยัดนอย้าคณา

ถวายปิ่นภพไตร

สาวศรีแต่งเครื่อง

ถวายแก้เท้าไท

แลงนอนเหลื่อใจ

เรียกนางทาสา

ครั้นว่าได้กัน

ไม่มีใครเจรจา

แล้วฝันออกมา

จะคิดเป็นไฉน

เห็นราชอาชญา
เพื่อนกันว่าชอย
ทูลมารคาไท

ถึงองค์ราชา
พระลูกได้คู่
แต่กาลคีนนี้

รูปร่างสะคามญ
ลอบลงไปหา
เข้ามาห้ามไว้

(ฌบย 16) บัดนั้นสมเด็จมารคา

อิดาเจ้ามา มีคู่ครอง
โคกคล้ายกันแสงคร่ำหมอง
มาเป็นดั่งนี้มีกรรม
เวรโศรทัยได้ฟัง
มาทำให้ศาลคลใจ

ลูกท้าวค้ำแดนกรุงไกร
มาโตซึ่งส่วทรพล

อายแก่ไพร่ฟ้าสามน
เสี้ยแรงแม่เลี้ยงเจ้ามา
รักลูกป้องปรกฉายา
เงินทองแม่จอมปองปุ่น
นางมาโศกาอาดูร

รู้แล้วมีว่า
จะพันเมื่อไร
จะลอบเข้าไป
ให้รู้คดี
คิดแล้วลอบมา

ทูลพระมเหสี
ร่วมรู้เทวี
จะทราบพระทัย

ชายมาขอทาน
น้องฟังพอใจ
รับมาไว้ใน

น้องโกรธโกอา
ฟังทาสีว่า

บาปใดให้จ้อง

แต่ก่อนโพ้นกรรม

มิชอยพระทัย

ลูกรักกับตน

ท้าวไทได้มา

เนตรนองฟองฟูม

ไหลลงคือท่ออารา

กินนุวัตรตรัฐข่าวมา

ว่าราชธิดา

นางเมืองแม่ได้สามี

โกรธายังยิ่งกว่าอัคคี

นัยเนตรสองศรี

อัคคีไม่เทียบท้าวไท

นางซึ้งบึ้งอาจเหลือใจ

มันไม่เกรงใจ

แต่ชายจึงมาหยาบหยาม

อกเอ๋ยอายแก่เสนา

พาชายใจกล้า

ขอบมาตคเคียรไว้กลางสนาม

ค่าพลทางคลูกค้ำราม

ชายชั่วสารทรม

เคิมทีมันมาแต่ไหน

คำต้อยง่อยเปลี้ยหรือไร

รูปร่างอย่างไร

ทูลไปให้รู้คค

ลาวไรทูลเทภูมิ

หน่อไทยบดี

ประจุกแก้วแกมทอง

โฉมเจดงามเลิศล้ำอง

อรไททงลอง

คือเทพแกลั้งสรรม

ยังไม่ได้ทราบเกศา

ว่าอยู่เพรา

พิภพโตทรงธรรม

โองการตรัสไปด้วยพลัน

มันไม่เป็นกัน

เอาเทีจมาทูลมุสา

กูจะแหกแหวะปากออกมา

เมื่อนั้นทาส

ตกใจประพรั้นขวัญหนี

นบยาทอริราชจรัล

ครึ่งถึงมารศรี

ก็ทูลคคด้วยพลัน

ว่าพระผ่านเกล้าไอศวรรย์	กรวิโกรธกรรจ์
จะแหวะปากข่านะพันปี	
บัดนั้นพระราชนิเวศน์	เอาโงมาลี
ว่าแม่อย่าได้ตกใจ	
ตัวกูทั้งคู่จะไป	ตายต่างสาวไร่
ดูเอ๋ยอย่าได้ป้ารมณ์	
ล่องราชลึงจวาลเรชม	ปรีดาภิรมย์
ป้อาจะคล้ายกัน	
แต่คำจนเท่าไ้กัน	แต่รุ่งฟุ้งพลัน
กราบเท่าก็เข้าสนอญา	
มิได้กลัวภัยพิพา	อยู่จำเนียรมา
มิช้าเจ้ามัครมภ์	
ครั้งถ้วนทศมากด้วยพลัน	ประสูติจอมขวัญ
เป็นชายก็ทนโศภา	
โคมเชิดดำเล็กเล่นหา	เหมือนพระอัยกา
ธีรราชเจ้าภูวดล	
สาวไร่ลอบไปล่องคน	ทูลป็นภูวดล
ว่านางประสูติพระนิตดา	
รูปร่างอย่างว่าเทวา	เหมือนพระอัยกา
เป็นชายงามยิ่งสูงคน	
กินนุวัตรตรัสรู้สนธิ	ว่านางนิมด
ประสูติซึ่งลูกชาย	
โกรธาโทษาค่อยคลาย	เล่นหาหลานชาย
ก็ถึงแก่หมู่เสนา	
เร่งแต่งรถรัตนอาชา	รับพระนิตดา

เข้ามาขคนจงพลัน

อำมาตย์บริวารชายฉั่น

จัดแจงแต่งกัน

ก็ไปถึงนางฉายา

ทูลนางว่าราชอัยกา

ไร้ข้าให้มา

รับพระโอรสเข้าไป

เสาวนีย์มีตบตันใด

รับเข้าไปเเ

ให้ท้าวเธออายหน้าตา

ข้าไม่เเไปด้วยเสนาหา

ตรัสจกโกรธา

ว่าข้ามีมาเกรงขาม

เสนาว่าเชิงขอความ

รับพระโถมงาม

ขึ้นรถกระบัตคคลาไคล

ข้างมาเเฮออดอมไป

ถึงวังท้าวเเ

อุ้มขึ้นไปถวายอัยกา

กินนุวัตรตรัสรักนกกหนา

เชยชมนัคตา

เป็นพิศวาสชาตใจ

ใครรับแม่เจ้ามาให้

คิดอายแก่ใจ

อำมาตย์หม่อมขุนมนตรี

เพราะมาได้ส่วบัตถ

ตาเเเเเเ

แล้วเจ้าอัยน่อยพระทัย

รุมพลพระเจ้าเสด็จไป

แต่งอ่างทองให้

ทั้งผ้าและส่อนแพรพรรณ

นางนมพีเลียงเรียงวัน

ให้แก่หลานขวัญ

กันจึงน้อยน้อยพิงชม

แล้วท้าวเธอตั้งนางนม

พีเลียงทรามชม

ฟังทูลคอยพิศนิน

จิกมาชายเสี้ยด้วยพลัน	จึงรับหลานขวัญ
แม่ลูกทั้งเข้ามา	ถวายเป็นคมลดา
นางนมก้มเกล้าเกศ	
เอาพระกุมารออกไป	
(ยานี้ 11) เมื่อนั้นจึงนางนม	ชั้นชมหลานพระจอมไตร
ทั้งนั้นมันพร้อมใจ	เลี้ยงพระราชนิตดา
บือนข้าวแล้วอาบน้ำ	ไม่ให้คลายสามเวลา
อ่างทองรองนิตดา	ทาเครื่องต้นให้เสวยนม
พี่เลี้ยงอุ้มไถ่เปล	แล้วจึงให้เจ้าทราชมรม
อย่าให้เป็นอารมณ์	บรรทมเถิดทูนหัว
น้องอย่ากั้นแสงให้	คราญถึงใครเป็นพันตัว
อรไทไม่เกรงกลัว	เลือกลางร้ายทีไร
ตรัสหลับเข้าจะกล่อม	นวลละม่อมแม่จะไกว
เอชาไม่หลับไหล	ร้องว่าไรหลากหนักหนา
ร้องไห้ไม่กลัวนก	บินสนสกในเวหา
เข้าแทรกแถกถามา	เอาขวัญเจ้าอย่ารำไร
กล่อมไปมิไค่นาน	พระกุมารเจ้าหลับไป
ทั้งนั้นมันพร้อมใจ	คอยเอาโทษพระราช
มันคอยมาช้านาน	ไม่เห็นโทษเท่าเกศ
มันรู้กันมากหนา	เราอย่าด่ากันหยามหยาย
เห็นว่ามันจะโกรธ	จะได้โทษไปทุกความ
ช้านักจิกต้องถาม	ว่าตัวเราเข้าด้วยมัน
ต่างคนต่างว่าชอบ	คอยลิกลอบตำเบียดมัน
มันตำว่ามึงมัน	อ้อข้าหน้าไม่อาย
ข้าพาร้อยเมือง	อ้อตาเหลืองไม่เจ็บอาย

พลอยกินลิ้นเปล้าคาย
ชั้ช้เซมาแต่ตัว
มึงช่างมาแต่ไหน
เมื่อนั้นพระสัณเฑาะว์
ยอมเอาตัวหนีมัน
พระพรำรำพึงคิด
เพียงหนึ่งจ้อทาลา
จั้นไปบนแท่นแก้ว
ภูษาคลุมหัวพลัน
ลูทักนะเทวี
ก้มเกล้าเจ้าเข้ามา
ใครว่าสิ่งอันใด
ฤค่านิ่งไปถึงเมือง
น้องรักเป็นพิศวาส
ตรัสไปให้รู้รา
พระตอบนางเทวี
หากมีที่น้อยใจ
ฝูงคนมันดูถูก
ค่าเปรียบเป็นคนเสียด
พระหัตถ์ตรัสลูบเกล้า
บุญเราเคยสร้างมา
นางฟังคำภูเบศร์
ป็นเกล้าเจ้าน้อยใจ
ตัวใครจึงเปรียบเทียบ
ถ้าทำวมิตรลมา

พาดมกง่ายไม่อายใจ
มาร้องหัวอยู่กระไร
พาหัวเดียวไม่กลัวมัน
ฟังมันเล่าก็ผ่อนผัน
ไม่ตอบถ้อยคำทาลา
ไอ้อันใจแก่ตัวอา
ยังคำทอกลูกกรรจ
บรรทมแล้วขิงโคกคล้าย
นอนนึ่งไปไม่เจรจา
เห็นภูมีลิตกิริยา
ทูลถามเท่าป็นจอมเมือง
จงตรัสไปด้วยแค่นเคือง
ฤคากรธน้องสิ่งใดนา
พอพลั้งพลาดจงเมตตา
หนึ่งอย่าซ้ำไปลงลี่ย
พี่ชายนี้โกรธเจ้าเย
กรรมเวรแล้วกินเงี้ยว
เพรารักถูกเอ็นดูเมีย
เจ็บใจนักพ้ออลา
ค่อยอยู่เจ้าพิงเกล้า
เท่านั้นแล้วอย่าน้อยใจ
พระนัยเนตรคือน้ำไหล
ใครว่าไรบอกเมียรา
ค่าว่าเปรียบจึงโกรธา
นึ่งเสียดแล้วจะหนีไป

แม่ลูกก็ไม่คิด
ยาพิษกัดดินเข้าใบ
พระฟังนางโฉมตรู
เผยโอษฐ์จันรรรจา
ทาสีมันคำเปรียบ
คดีถ่วงไป
จะอยู่ด้วยสืบไป
แม่พันอาลัย
นางฟังพระภูวไนย
พระองค์จริงปรานี
ไม่เห็นแก่ยศถลา
ควรฤจะปลดปลง
มันจกว่าให้เล่า
ฟังข้าอย่าเจรจา
พระฟังคำน้อยน้อย
อนิจจาน่าปรานี
พิศดูพระลูกน้อย
อยู่บ้านเมืองเรารา
มันว่าพ่อหนักเขา
จำเดิมแต่นั้นไป
บัดนั้นหม่อมสาวไร
จะเอาพระจอมธรรม
มันคิดกันมันแล้ว
วางไว้กลางดินตม
ข้าวปลามันไม่ป้อน

รักชีวิตเท่าของโย
ให้พันความเขานินทา
คิดเอ็นดูเจ้าหนักหนา
ชลเนตรท้าวเออโหด
กระทบเทียบพี่พันใจ
เล่าแก่น้องเป็นทุกอัน
อัญไรวังปากมัน
คิดคุณน้องมีหน้าหนี
กอดบาทเท้าทุกเกศ
ชีวิตน้องให้คืนคง
เห็นลูกน้อยของพระองค์
ชีพเจ้าจากบิดา
ได้โปรดเกล้าอย่านำพา
ดูใจใส่พระพันปี
อย่าละห้อยเศร้าหมองศรี
จะจากเจ้าอย่างไรนา
ยิ่งละห้อยพายน้าตา
มันยังงั้นจะบรรลือ
พ่อรักเจ้าเป็นพันใจ
พระมอญลือเป็นหนักหนา
เจ้ามิดีสะรักกัน
ไปทอดไว้กลางดินตม
สาวไรแก่แล้วพระทรมชม
นี่กอยากนมพระมารดา
พระเนื้ออ่อนเกล้าลงสาร

ร้องไห้ไปหึ่งนาน
บ้คณันพระสรีเสวรั
ร้องให้อยู่ว้ายเวย
เธอจึงไปอุ้มเอา
ป้อนข้าวและอาบน้ำ
กุมารทรมาคะนอง
ชมขันตฤทรรษ
บ้คณันหมู่ลาวไร
อ่างทองของเจ้าฟ้า
ไม่กลัวเกรงอาญา
จะนั่งอยู่กระไร
คิดแล้วอุ้มเข้าไป
ชายนันมันท้าวหาญ
ลมเต็จกินนุวัตร
ตรลลิ่งแก้ทหาร
ลูจ้าทังไร้ตรวน
ล้บพื้นเพียงบรรลย
ลูท้อย่ำปราศรัย
เข้ารีบโองการพลน
ลูทคณันน้ำตาดก
น้ยเนตรยได้ว้าย
ควยอุ้มพระลูกแก้ว
ขวัญเข้าเจ้าเม็ยตา
เห็นเขาเอาพระองค์
นวลนางวางเข้าไป

ไม่นำพาเจ้าข้างเลย
แลเห็นเจ้าลูกทรมาชย
กลิ่งเกล็อยู่ทีคินตม
พระองค์เจ้าลูกทรมาชม
ให้ยื่นฉ่าค้วยใจพลน
เล่นอ่างทองนำเป็นควน
นำเงินช่านตองบิตา
มันว่าไอ้อหังการ
ร้องพระหลานเจ้าจอมไตร
อหังการทะนงใจ
จำจะทูลตามโองการ
ถึงวังในทูลกูปบาล
อาบอ่างทองร่วมกุมาร
ได้ฟังอรรถคือไฟกาฬ
เร่งไปสูกไอ้จัญไร
จงถ้ถ้วนอย่าปราศรัย
โบายดีให้โดยสากรรจ
อย่าเกรงใจลูกเม็ยมัน
เอาได้ตรูไว้โดยหมาย
นางต้อกเพียงปางตาย
ให้รัรักพระราชา
ขวางนางแล้ววังตามมา
พ่อจะเป็นประะการโต
จำมันคงไล้ตรูใน
กราบทูลไท้ลู่บ้ตา

พระจงมาโปรดไปรณ
ดูกร้ายอายุหน้าตา
วางดูกลงกับบาท
บิดาจะมาให้
บัดนั้นพระมารดา
โถมดูยวบทั่วกาย
ไปทุกก่อนเถิดนะเจ้า
ภายหลังแม่จึงมา
เจ้าเอาพระน้อยนาถ
ให้ท้าวเธออ่อนใจ
นางรียเอาลูกแก้ว
วางแทยบาทพระบิดา
ก้มเศกเจ้ากรายทุก
กลัวข้าศึกลิงโคนี่
ล้มเจ้ากินนุวัตร
ทูนไว้เหนือเกศา
แลเห็นพระบิดา
นางทูลสักร้อยที
(พิลาป)
โปรดข้าพทมิเจ้า
มั่นคงคยง
ทรงพระไกรธา
กิจซึ่งเนื้อความ
เกาะสัวดูกมา

พระเจ้าหลานท้าวด้วยรา
โปรดหลานยาเนื้อท้าวไท
มารการารชย่าติคใจ
สัวดูกถึงซึ่งความตาย
กล่าวนำตาอุ้มหลานชาย
ย่าจะทำให้ฉนโคณา
แม่นผ่านเกล้ามีเมตตา
ช่วยขอโทษอัยาร้อนใจ
วางกับบาทป็นภพไตร
ยื่นพระหลานให้ชวยา
ขวางอกแล้ววังขึ้นมา
นี่เนื้อโครนาพันปี
นเรนศูรยี่โปรดปรานี่
จึงให้ลงพระอาชญู
ยื่นพระหัตถ์อุ้มมันคิตา
ตารกเจ้าแสนเทวี
ไม่ดูหน้าเขื่อนพิกตรหัน
ท้าวนี้ไปไม่เจรจา
นางทูลว่าเล่า
เถิดหน้าบิดา
ฟังคนมันว่า
ฟังแต่ข้างเดียว
มิได้ไถถาม
จริงเท็จเห็นเจียว
จะฆ่าบ่คเดียว

ไม่ได้ถามเงี้ยว

ขอถ้อยเชิงความ

เห็นแต่มีงม
ไม่กลัวบาปกรรม
ไปตัดคิดความ

ฤาพระพันปี
ลมบีตมากขาม
มาทำหยาบหยาม
อันร้ายกับดี

ฟันเลี้ยวหรือไม่
เงินทองข้าไท
คิงฤาจะมี

ลูกน้อยจะโทษใคร
ทั้งหมายพันปี
ข้าไม่เยดี
ลูกกลัวจะไป
เอ็นดูกลัวข้า
ดักเท่าเยของ

ปมีโทษ
ควรพระบิดา
สั่งให้จำรอง

โกรธาขุนหมอง
แล้วจิกฆ่าฟัน
แมนส์ข้าม้วย

ข้าจิกตายด้วย
พ่อลูกทั้งสาม
หลบตาถาวรค์

มอดม้วยอาลัย
จิกตายด้วยกัน
ให้พินินทา
จิกไปรคมีไปรค

ตรัสให้รู้โทษ
จะอุ้มลูกเต่า
ยื่นองคฺลึงมา

ย่จันรรจา
ข้าเจ้าเียนา
เถิดนาพันปี
พ่อจริงแม่ชั่ว

ไข่นี้อยู่หัว
ลูกอ่อนขอโทษ
วันนั้นน้ำที่

ชมเชยเสียที
จะไปรคไม่มี
จะตายด้วยกัน

เห็นนางอยู่ซ้า
เห็นลูกร้องไห้
บ้งคมส่วขวัญ

ถ้อยค้ำเจ้าว่า
เพราะว่าลูกส่ว
ซลเนตรบ่วาย

ทรงพระกรุณา
แม่เจ้ายอมเช้อๆ
พอนนโคจร

จะเอาแต่เมี้ย
มันรักใคร่กัน
อย่าเอาใจได้

จาริตไม่มี
สิดทีหนึ่งค้ำ
ส้ามคราขบมัน

ลุตถวิคตน์มารค
จันมาค้วยกัน

หญกัทยกระลัน

ซลเนตรบ่วาย

เห็นลูกโคก้า
อกคคว่าขวัญหาย

นางกลวิจะตาย

ทูลแกบิคร

ขอพระส่านฟ้า

นิตดาบ้งอร

น่านเนื้ออร

จะนบมันโย

จกฆ่าส่วเสี้ย

ยกให้อนไกล

ช่างมันเป็นไร

คนซวิไม่คี้

จะฆ่าจะคี้

แต่ก้าลก่อนพลัน

ล่องคราลงท้นซ

จากกรุงภไพตร

จะมามาตี
แม่นแต่ไอนั้น
ข้ามาอาลัย

เจ้าไม่รู้ถ้อย
ซังแมร์กูก
แม่นมีเมตตา

ฟังอครชญา
รำพึงทุกวัน
พี่แก่งให้หลง

ใครอื่นจะขอ
มันทำชั่วช้า
เจ้าเห็นว่าดี

เจ้าไม่คิดบ้าง
ลูกทำพญา
คบไ้อัญไร

รูปร่างระคราญ
ทาไม่ไว้
รอดเพราะนิตดา

ฟังผิดที่
ควรวโทษเฝ้า
ช่างมันเป็นไร
แต่พระนิตดา

กำพร้าแต่น้อย
คดีเคียงลา
ไม่ถูกตำรา
ข้าทั้งสามองค์

กินนุวิตรราชา
ค่อยคลายโกรธลง

ตามพระจำนง
หวังจะรู้ร้ายดี
เจ้าหากมาขอ

ข้าละก็ไม่มี
อายหน้าแสนทวิ
ขอบแล้วเฝ้าเฝ้า
สิ้นที่สิ้นทาง

ทำอำเภาใจ
นี้มากยไย
มันคนทะเลิกา

คิดแต่พระหลาน
เหมือนพระอัยกา
ขจิตใจหนักหนา
จงไปรดปรานี
จึงใช้แวงโน

เร่งเร็วออกไป

เข้ามาจะถาม

พาทายคนนี้

ถอดชื่อถอดคา

พระเล็จจีนึง

สรีเสารภูวไนย

แลเห็นกษัตริย์

ไปได้บนอบ

ทรงพระโกรธา

ว่าชายนินโทศ

มึงมาแต่ไหน

มาทำหยาบหยาบ

ทลตามลำเนา

เข้าแต่ท้าวไท

ตั้งถาคตนตาย

เป็นคนนักโทษ

ไม่ควรบังคม

ไม่ควรแต่ข้า

ผู้ส่านอรนี้

พาเอิบคิล

เนื้อความอันมี

มันมาแต่ไหน

นายแวงออกมา

พาไปบ่ดีใจ

ที่ท้องโรงไชย

บ่ไหวพ้อตา

ทำวกินนุวัตร

ทำอหังการ

ขอพระอาชญา

คือไฟลูกกลม

ทำวทรงพระโกรธ

คนนึ่งงาม

บ่ได้เกรงขาม

ตัวมึงจะตาย

เมื่อนั้นสรีเสาร

คดีภัยร้าย

อย่าได้มุงหมาย

จะไหว้วรธา

ตัวขานโลศ

จะลั่นชิวา

ลมเต็จรธา

นักโทษทั้งหลาย

ท้าวไทยยตี

ตรัสอย่ามุงหมาย

จะให้หนักโทษ
ก้มเกล้ากราบถวาย

อันโทษถึงตาย
ยกอกรประนม
ไปได้เป็นศรี

มนตรีไพร่ฟ้า
เมืองจันเมืองออก
บังคมภูวดล

ไปไหวอยู่หัว
เพราะเข้ามาเห็น
แก่นิรบดี

คำพระภูมินทร
นักโทษคนนี้
ถ้อยคำเจรจา

รูปร่างพระคู่
ฉิครุปรยาก
ตั้งภูคิทธิมาย

เจ้าศรีครุฑธรรม
รักกลิ่นอุคสาท

มิไปรดถึงตาย
บังคมภูมี
นักโทษทั้งหลาย

อย่าควรดูชู้
บังคมภูมี
แก่เจ้าลกล

ควรแต่เสนา
พญาลกล

แก่เจ้ามจุมพล
จะเป็นคักคักศรี

ไซ้เข้าถ่อตัว

ท่านไต่อบดี
อย่าเป็นคักคักศรี

คู่เสานพารา
กินนุวตรีไต้ยีน

รำพึงจินดา

คิดดีหนักหนา
หลากคนทั้งหลาย

กุเล็งแลดู
ลีลนพรรณราย

พิภพทั้งหลาย
ไซ้คนฉันทา

โหมงามจำรัส

จึงร่วมสงสาร
เขวราชขบปาน

ช่รอยสมภาร

ตรัสสั่งลงมา

ดูรานกโทษ

รู้หลักกันกัณฑ์

ปมีมารยาท

มาร่วมอ้างทอง

ควรถามึงมา

พระดีเสวาร์ราช

ข้าไม่ยุ่งหยาบ

อ้างทองทำวไท

ข้าน้อยยอมมา

เดินเห็นระวัง

หลานพระนะหัว

เขยชมโฉมดูบ

เท่าถึงพระบาท

ตัวคนทะลิตา

สมเด็จพระหลาน

พี่เลี้ยงนางนม

วางกับธรรณี

สร้างมาด้วยกัน

กินนุวัตรราชา

ยึดเคียวด้วยพลัน

คนโหดกรรจ์

ถ้อยคำเจรจา

ดั่งฟ้าบังอาจ

ทำอหังการ

ของพระนิตดา

ทำขอขญาโฉน

ยึดมั่นพระบาท

จึงฉลองทันใจ

อาบน้ำร่วมใจ

หลานพระนะหัว

ทุกวันนินนา

ย่าเียงเกรงกลัว

ลูกนั่งถ่อมตัว

ทูลเกล้าเกล้า

แม้ว่าจะจูบ

แต่เอาจมา

ของพระนิตดา

กลัวบุญภูมิ

วันนกุมาร

ปิ่นเกล้าธรรณี

ป่ชมอุ้มศรี

กตถึงเกล้ากลางตาม

ป้อนข้าวอาบน้ำ
ข้าพระพี่กขุโม
ลงอ่างทองชม

ชื่นชมพันตัว
เจ้าต้นน้ำเล่น
ชื่นชมระรี่

ชานชื่นมาต้อง
มันมาเท็จได้
ทุกตามลัทธิ

เป็นลัทธิเที่ยงแท้
ไม่ได้ศรัทธา
ถ้าจริงดั่งนั้น
คอยฟังบิดา

ปรำงจะเห็นหน้า
พ่อลูกแม่ลูก
ขอลาทำวไท

ผู้บังเกิดเกล้า
ไปได้เห็นคุณ
จะม้วยมรณา

ไปได้น้ำพา
ให้เจ้าเสวยนม
อุ้มขึ้นจากตม
อ่างแก้วด้วยดี
หน่อพระอยู่หัว
ในอ่างทองศรี
กระเด็นมากมี
คือน้ำไปมา
น้ำในอ่างทอง
ข้าท้าวกายา
ให้พระโกรธา
เที่ยงแท้โทษทัณฑ์
ความเท่านั้นแหละ
ข้าไม่เสกสรร
ลึกลึกลูกอน
ขอรับอาญา
ตรัสเป็นโฉน
โอ้แต่นั้นมา
ลมเจ้าจอมไตร
จะม้วยบรรดิษ
บิดามารดา
โอ้พระแม่เจ้า
เลี้ยงลูกมา
โอบอุ้มลูกอา
สิ้นทั้งสามคน

ตัวเราเกิดมา

มีแก้วมีแม่

แม่จ้กร้อนรน

เสี้ยแรงเกิดมา

มีตั้งฟ้าวันนี้

ทั้งสามอรไท

พี่มาแรกรัก

จะพลอยตายด้วยกัน

กรรมเราสองรา

ก็ปีกวัน

ท่านจ้กร่าเสี้ย

ช่วยอ้อชยาคัย

มีโองการตรัส

สาวไร่เข็ดเสวริจ

คดียุบด

ตรัสถามไปเล่า

เอาเท็จทุกใจ

เจ้าอย่าโคกคัลย

ไออันจจา

ไปได้เป็นผล

กรรมเราวาชนม

จะเห็นหน้าใคร

กรรมเราแลณา

ไปได้เท่าใด

กรรมน่าที่ประลย

พร้อมกันยามเดี่ยว

เอ็นดูจอมจักร

ช่วยเข้าบริจา

ในวันนั้นา

จะเป็นไฉน

เราอยู่ด้วยกัน

จะม้วยบรรลย

สัวเมียตายไป

สิ้นทั้งสามคน

สมเด็จกินนุวัตร

ว่าแก้วกับตน

ทูลเท็จจนสนธิ

มุลาอาทันท

ไม่เอาโทษเจ้า

แก่ชาวกำนด

เก็บไล่ทุกอัน

เลยนาทรามเชย

บัดนั้นมนตรี

นวดนางสาวศรี
ต่างคนต่างรีบ
เพื่อจกใครได้

มันเท็งแล้วเล่า
เอาพร้าผ่าปาก
ย่อมเคยเจรจา

ประหม่าขำขิ้น
เข้ากอดเอาบาท
ไปรดเกล้าทั้งนี้

ยามวันนั้นใจรี
ค่าเปรียบเทียบกัน
พระผู้โสมนัส

ผิดแล้วแม่เจ้า
พระคุณแม่ตาย
มิขอลูกไหว

จะสูทเวร
ทูลขอบิดา
มิไปรดเกล้า

เจ้าขอพ่อให้

มะมิ่งไป
เอาเครื่องนางไท
รางวัลราชา
ครั้นเห็นสองเจ้า

เร่งร่ำเสนา
กลากลั่นออกมา
ไล่โทษมิดี
สาวไซ้ไคย

หน้าขาวคือผี
นางนาถเทวี
ให้พ้นความตาย

สุดท้ายไป
ไม่ได้มิ่งหมาย
ทุกวันย่ำวาย
จะคิดเป็นไฉน

นางจึงก้มเกล้า
จงทโทษภัย
อย่ามาตัดใจ
จะม้วยเป็นผี

นางคิดอนิจจา
บาปกรรมจะมี

ว่าอย่าฆ่าตี
จะเป็นเวร

กินนุวัตตรัสไป
นี้ลูกจอมขวัญ

พ่อจึงจะให้
ลึงมนตร์พลัน

ชายมาแต่ไหน
ลูกหลานมนตรี
ฤาคนทะเลิทา

ชั่วคัจจบอก
ลอบมาทำรู้
รอดเพราะลูกชาย

มิใคร่จะว่า
ล้มเค็ลสี่เส้า
ทูลฉลองขึ้นไป

ในบุรีนั้น
เราได้เป็นใหญ่
พระนามฉายา

(เยลันตา) ถอยองค์ลงจากแท่นทองพราย

กลัวซึ่งความตายบังคมไท

ข้าพระขอโทษเจ้าป็นภพไตร

ตรีล้อย่าพมไฟไปรดเกศา

พระสี่เส้ามีโองการภาษ

แก่พระราชาอย่าตกใจ

เป็นกรรมเราเองอย่าโทษใคร

ไว้พิงของมัน
ปล่อยมันเถิดครา
แล้วตรีล้อยามไป

ไม่รู้พิงศา
ฤาท้าวพญา
เร่งว่าอย่าอาย

ชาวในถานอก

ให้รู้เงื่อนลาย

กุพลอยไค้อาย

โทษถึงบรรลัษ

พระพิงรงศา

น้อยในพระทัย

กล่าวน้ำตาไหล

เรานั้พญา

ครองกรุงไอศวรรย์

นกรมหา

ทุกไชยเสมา

ชื่อสี่เส้า

กระมลเชอคิดหมาย

ข้าพระองค์ขอภัย

ว่าเราไม่ถือโทษ

ท้าวเธออย่ากินใจ

กรรมเราแต่ก่อนไกลมาตามฉลอง	
ทำวกินนุวัตรตรวิธามโดยปอง	เหตุใดมาลัญจ
จากมณเฑียรทองนี้เพื่อใด	
พระสรีเสารราชจึงเฉลยไฉ	เป็นเหตุเคราะห์ใคร
เสารเข้าทียลภษณในราตรี	
โหรให้เราใหร่นายช่วงพิธ	เมื่อจะเกิดกฤดี
เรานี้มีฟังคำโหร	
เราจึงพลัดพราจากเมืองมา	องค์เดียวกับอาชา
ถึงกลางมรคาเป็นอัครรรย	
มงกุฎกลายเป็นกระบวยพลัน	คิดปรีครและพระขรรค์
งอเป็นเคียวพลันบ่ทันตั้งตัว	
ม้านั้นเขาจึงเอาบ่เกรงกลัว	เมื่อกรรมมาถึงตัว
มันว่าล่กั้วของมันมา	
ทำวกินนุวัตรราชา	พระองค์เออให้หา
เครื่องทำวเธอถวายไถ	
เชิญเงินบนแท่นทองอันส่องไส	คู่ทศนะเทวไถ
ถวายแก่จอมไตรอีกทั้งพารา	
แล้วทำวสั่งอำมาตย์อย่าไค้ช้	จงลูเรงไปเที่ยวหา
หาเครื่องบรรดาจวมพล	
อำมาตย์กับเกล้าบ่ติดล	บทธรรจดล
ค้วยทรายยุบลแล้วก็แสวงหา	
เมื่อสิ้นเคราะห์ของพระราชา	พระเสารเสด็จไคลคคทา
พันสองปีกึ่งหายทุกขทัน	
(สุรางคนางค์)	สิ้นเคราะห์เจ็ดวัน
ลิ่งของทั้งนั้น	ไหว้ทุกตำบล

คืนจุก่าลัน
รวเป็นมำตัน

กระบายกลายพลัน
หนงไคนันกลาย
เม็ดถัวเม็ดงา

เห็นเป็นอัครรรย
แม่นเราเอาไว้
จะถวายเป็นองค์

พระสรีเสารเจ้า
ที่ท้าวคนัน
ฝูงคนทั้งห้า

ทั้งห้ากลัวตาย
เอามงกุฏน
ทั้งพญามำตัน

โดยไรจ่าง
ไปถวายเป็นเกล้า
ถึงกลางมรรคา

หม่อมขำมาตย์
เครื่องทองทั้งน

ของป็นภาวดล

พิชิตรรณา

เคียวเป็นพระขรรค์

มงกุฏรรณา

เป็นพรายภูษา

คืนเป็นอำมรงค์

ฝูงคนทั้งน

แกใจพิศวง

จีฟิเรไม่คงอยู่

กินนวดรรราชา

ปากคนลือเล่า

เป็นลือกัลยา

เป็นโทษหนักหนา

ทำลึคคิดฉงน

คิดแล้วใจหาย

พร้อมกันทุกคน

พระขรรค์จุมพล

อื่กทั้งภูษา

กัยพระอำมรงค์

เดินตามกันมา

เจ้ากรุงนครา

พออำมาตย์ไป

เขาเห็นประหลาด

เขาค่ำทันใจ

มึงจะพาเอาไปไหน

บอกว่าจะไป

ผูกคอเพลิงหลัง
ถึงวังภูเขศวร
ถวายชนทั้งห้า

ตรัสลงมาเล่า
กรรมเราแต่เพรง
พระไม่เกรงใจ

คำสอนแพรพรณ
ปล่อยคนทั้งนั้น
ขึ้นยังเคหา

เห็นเครื่องพระเจ้า
มงกุฎแกมทอง
ทั้งวิชาการ

รักมีสิทธิ์ทรง
กลายกมลบ่อบเนา
พระขรรค์คมกล้า

แนบกับพระองค์
ทุกสิ่งทุกอัน
เมื่อบุญสั่งให้

ถวายพระราชา
อำมาตย์ได้ฟัง

ทูลถองรุ่งมา
ทูลเหตุราชา
แก้ป็นภพไตร

ลมหเด็จสี่เส้า
ผูกคอมันใจรี
ทำเองโทษใคร
แก้ราชปรีชา
ตรัสให้รางวัล

เงินทองเหลือตรา
สอนสอนออกมา
อยู่สุขสำราญ
ลมหเด็จสี่เส้า

นัยเนตรคือฮาร
เรื่องรองขจรवाल
หมองคร่ำหนักหนา
อีกทั้งอำรงค์

อย่างยิ่งสุริยา
หมองคร่ำหนักหนา
มาเหือดหายไป

กรกอดเครื่องทรง
ชลเนตรหลามไหล
พลัดพรากจากไป
ยังได้คนมา

อันลละเทวี
ไฉนจะได้พบ
ปานนี้จะมา

พินเป็นตาย
เจ้าจกักรวญคร่ำ
จกักรวมพลไพร่

กรรมให้เป็นเหตุ
ไม่ควรที่จะเป็น
ไอ้อนานิจจา

ให้เป็นประจักษ์
บัดเดียวเครื่องตรัด
งามกว่าทุกประการ

ละอองรจนา
พระทรงมงกุฎ
เสด็จลงไป

สอมไฟไปแล้ว
กรรเวรเป็นไฉน
มันไร่พญาม้า

ยังแต่้มเหลือ
ไม่เห็นกัลยา
ดั่งเก่าเล่านา
ควรวญคร่ำรำไร

ไม่รู้ศรัย
สุขทุกข์เป็นไฉน
รำอยู่แต่ใน
ติดตามแสวงหา

ไม่พบพินเนตร
บังหุบบังตา
มาเป็นหนักหนา

น้ำให้ลงสาร
ท้าวกำสรดนัก
ด้วยไฟอธิสมภาร
กระบัตขีรवाद

รมขันระรื่นใจ
ท้าวทรงพระภุษา
อภารเลคไกร

สุดศรัโยไท
ยังมาอาชา

เห็นพญาม้าแก้ว
ฟุ่ฝายน้ำตา
กลายเป็นไฉน

ให้ส่ายสอมไป
กুবหลังกুবหน้า

พระถอนกำหญา
ยอมมาเหาะเหิน
จะเหาะไปได้

บัดเดียวพญาฆ่า
ปราศจากสอมไฟ
จึงนิรบัด

ฉวยชกจับแล้ว
ตกชั้นสามรอย
ฝูงราชประชา

เห็นอย่างนี้เลย
ฉันทนางลูทคน
หัวปีเจ้าไม่

ระโรมโครมครึก
ลางคนตกใจ
ข้างเข้าวัดวา

ล้มลงเข้าแตก
ข้างเข้าไต้ร้าน
ข้างนำวค่อให้

เอิกเกริกวุ่นวาย

ป้อนม้ามโนมัย
ดำเนินในไพร
หรืออย่างไร

คอยปลอยคอยว่า

เป็นเพราะขารมี

ใหญ่หลวงพวงพิ

ชั้นชมหนักหนา

เล่นขึ้นม้าแก้ว

เหาะขึ้นเวหา

ขอขมคนอเสมา

กระหนกตกใจ

เกิดมาไม่เคย

เหาะเหินเดินฟ้า

บุญตรัสเหลือใจ

ว่าคนทะลิตา

มาร้องก้องกึก

ทั้งทั้งเวหา

วิ่งไปวิ่งมา

ข้างแหวกแมกไม้

ข้างร้องข้างแรก

ลูกวิ่งกถึงไป

คลานเข้าเตาไฟ

ตักเหล้าเดินกิน

ประชาราษฎ์ทั้งหลาย

ทั่วทั้งแผ่นดิน

หม่อมขมนตรี
ไป
ปมสลบไปสิ้น

พลัดตกลงมา
ดีดวงทรงวงให้
เห็นจิกปลดปลง

ไหว่นางลูกคณ
ห้ามเจ้าอย่าให้
พิภพอะมา

ห้ามว่าอย่าอย่า
ท้าวคนอปรีย์
จิกกลัวอะไร

อับอายขายหน้า
ผูกคอดลงไป
พันเสียดย้านาน

ฟังลูกสาวตรัส
ลูกแล้วล้มไป
กลิ้งเกลือกไปมา

อำปากหาใจ
ระจ้าวท้าวจัน

ลาวศรีไคยีน
ทิ้งวงพระองค์

กินนุวัตรราชา

จากแท่นทองทรง

ชีพไม่คั่นคง

ครึ่งนี้แหละหนา

ท้าวย่อพระหัตถ์

เอ็นดูพอร่า

เออแสงฤทธา

โถมทรุดลงไป

นางฟังบิดา

ไหว่ข่าว่าไร

ฤทธิที่ไหน

แก่คนขอทาน

ไหวโยเถื่อนา

บิดาทูกประการ

ทรงให้ทหาร

หลับหลับบิดา

ดมเจ็จกินนุวัตร

ชดเนตรคือฮารา

ไม่ทรงกายา

กียท้องโรงทอง

น้ำเนตรลามไหล

น้ำลายฟ่มฟอง

ตาปลิ้นปลิ้นพอง

เหิงอไคลไหลนอง

เขอทนวิบาก

ยอกรจีนไหว

ไปรตราชประธา

ปิตุเรศของข้า

เขิญเสด็จจง

แกว่งพระขรรค์แล้ว

กินนุวัตรตรีเส้า

นั่งนั้งอยู่เเย

ลุดเสียดชีวิต

ท่านว่าท่านเกล้า

มาแสดงฤทธิ์

เจ็บอายไชน้อย

จะรบคนรู้

ทดแทนให้ได้

แม่นชวนเคียรตรีล

สูงเทียมพรหมโลก

ไม่กลัวเกรงท่าน

หากหุ้มข้าไว้

โทรมองครำชา

ลุดคั่นเห็นหลาก

กลักรรรมเวธา

ทูลไทรธา

อีกทั้งบิคร

แม่นตรีลอยู่ข้า

จักมาม่วยมรณ

ลงจากม้าแก้ว

จึงวางเข้าไ

ฤทธาเป็นไฉน

หุยน่าบคิด

ทำวอย่าฟังคิด

จักกลัวไม่มี

เราว่าเราดี

สงครามกันไ

ทำเรายัยย่อย

แทบเลือดตาไหล

กุจกกลัวไ

ล้าใจฉันทล

ลียหนึ่งกินนุวัตร

เต็มทั้งจักรวาล

เราจักสังหาร

ลิกกิ่งเกศา

ไม่รู้วไฟ

ร้อยนักรพะธา

ตรัสพลางทางเข้ย
นางนี้เมียข้า

ประหม่าเข้าขึ้น
อ่อนโอนเกศเกล้า
ทำลิดลึงไต่

แก้วแก่นาวรัตน์
เหมือนเห็นแก่ตรัส
ขอชีพของข้า

ใต้พิงพ้อตา
องค์ทรงพระสรวล
ยามน้องนไชร

ตั้งนขมนตรี
กระพรวนทั้งหลาย
พิทักษ์รักษา

ครองมุกอำมาตย์
กับนางลูทักคน

หวังจะแทนคุณ
กับเจ้าณบุญ

ย่อมร้อต่อมา
อิดาของใคร
กินนุวัตรไคย
ปมจกซาตใจ
ก็ทำท้าวในย
ท้าวไทจะรับอาญา

ขอถวายสมบัติน
แกป็นโลกา
ลูทักคนอิดา
อย่าม้วยบรรดิษ

สี่เต่าผ่านฟ้า
ยิ้มแย้มแจ่มใส
ไม่ควรว่าไย

ว่าอย่างนั้น
ตรัสแล้วภูมิ
ปลูกโรงอาชา
มากมายนกัน
จึงลูขสำราญ
พระสี่เต่ารราช

เป็นลูขบ่วย
เนาวรัตน์มากมาย

เป็นลูขยศถา
จะใครไคบุญ
ลงมทั้งวิควา
มีคุณแก่ข้า

จึงมีรงคา

มาลีนทุกองค์
อำมาตย์วิ่งไป
ครันถึงกราบกราน

เกิดราชศรีทธา
ให้มานิมนต์
รับจึงหันใน

ตามท้าวประสงค์
ณรน้อยเออรัก
จำเพราะสั่งมา

รุ่งแสงสุริยน
กียณรน้อยนิน
ถึงท้าวใน

ละกิดตัวเจ้า
ดูจดังอุบาทก
องค์หนึ่งจึงว่า

ละเมอเวรจา
เส่มือนคำจำแน
มั่งคงลงลี่ย

อำมาตย์นิทาน

ไปนิมนต์พระสงฆ์
ณรน้อยย่นาน
ยัดใจถึงสถาน
จึงแจ้งแถลงไข

ลมเค็จระธา
ยั้งฉนพ่นใจ
พระชิตินไป

รุ่งเช้าพระอา
ไปลีนทุกองค์
กียทังคิชยดา

สั่งหนกสั่งหนา
ให้เจ้าเข้าไป

สงฆ์รับนิมนต์
จึงทรงศกัไตร
พากันเข้าไป

นั่งเห็นอรชดา
พระสงฆ์ผู้เฒ่า

ว่าเหมือนหนกหนา
ตกยากชิตมา
เขอนนี่เมื่อไร

เขอนนี่พญา
เกลือกไต่ย็นไป

เที่ยงแท้ในใจ
ว่าไซ้ปลกตัว

กระซิบบอกว่า

จึงสมภารเฒ่า

เฮยยิ้มแย้มหัว

เสด็จมาอาศัย

รวมทั้งวัดช่วย

เนรน้อยไถ่กา

กราบลงกับท้าว

ตัวโยมนั้นแหละ

คิดขึ้นมาได้

มานี้พ่อเจ้า

อุ้มขึ้นได้ตก

พ่อมีคุณข้า

เจ้ากุดลาด

ทูลแก่ราชา

บ้านนอกชอกกลัว

ชาวคงชาวป่า

รวบแขวงมุลนาย

ยากพ้นกำลัง

ตาลปีตรป่องหน้า

แมนแท่นาขรว

บรรเทาความกลัว

ถวายพระพรมา

ขพิตรเอหรือไร

เขาตีหนักหนา

มีมวยชัว

รักท้าวคลใจ

ลมเจ็จดีเสวาร์

สงฆ์แล้วแกล้งใจ

จำแนเหลือใจ

นิมนต์เข้ามา

เรียกเนรน้อยเฒ่า

กลัวโยมโยนา

รูดพิศตรไปมา

ยั้งฉันทันตัว

เนรน้อยสามารถ

เห็นท้าวขมขัว

เป็นพญาขากกลัว

ไม่เคยเข่าวัง

เฒ่าพงควังศา

ไม่มาเห็นวัง

จำขายหลายครั้ง

เจ้าได้ไปรดปราน

พระดีเสวาร์ราช

มีโองการภาษ
รักเจ้าปนถึง
จงพระไปรคปราน

สุดแต่ภูธร
รูปขอถวายไว้
ตามแต่บุญญา

พระสืเสารถ้าสาย
คนตรีเสภา
บริวารถ้วนถึ

หนุ่มหนุ่มเด็กเด็ก
กอดเจ้าเนรน้อย
คู่ซึ่งของฉน

นำหยกนำยา
สงมทั้งปวงฉน
ฉนเครื่องบายศรี

ดางองค์เหลียวหลัง
กดับคืนอาราม
ถึงวัดด้วยพลัน

ลมเจ้าทรงธรรม

ตรัสแก้สมภาร
คำนี้ใครจะปาน
โให้ยมเถิดนา
พระสงฆ์ถวายพร

จะทรงเมตตา
แก่ไทรราชา
ณรักบุญมี
พระสงฆ์ขอถวาย

ยอกรฐดี
รจนบายศรี
มากมีใครจะปาน

ชาวทีมหาดเล็ก
ยกสัรับพลัน
เราพึ่งพยกัน
ครบครนถ้วนถึ
ไ้แต่ไ้ไปปลา

วันชามากมี
ครบครนจึงดี
แล้วถวายพระพร

สงฆ์ออกจากวง
สังเนรบังอร
ไ้แต่ไ้ตามทาง
นั่งสำราญใจ
เจ้าเนรน้อยนั้น
รักร่วมเหตุทัย

เลี้ยงเป็นลูกหลวง
บุญไต่คิ่งใจ

ให้ทำขึ้นใหม่
วาดเขียนปิดทอง
เห็นเป็นไอพาร์

ทำเล่นเป็นกล
ชื่อบุญนารม
ทั้งพิหารราย

ตลาดขนอน
กระซังคานหาม
ให้พระคุณนั้น

เจ้าเณรน้อยนั้น
เป็นพี่น้องกัน
ถวายนามลูกยา

ตรัสลิลิตชื่อใหม่
ใหญ่มารูปทรง
ท้าวค้อยพยาบาล

นึกในพระทัย
คิดถึงไอศวรรย์

ทั้งปวงกลวิชัย
ประเสริฐหนักหนา
อารามนั้นไซ้

พิจิตรรจนา
ทุกช่องชั้นฟ้า
กว่าวัดทั้งหลาย
แล้วทำเข้ายล

คนดู่นวาย
งามกว่าทั้งหลาย
ระเบียงเรียงวัน

ให้ตั้งอากร
ขึ้นวัดคราวครัน

โยมตามอนันต์
มากพันคนนา

แล้วแต่ทำขวัญ

กับพระลูกยา

วินนະลูกอา

ชื่อลูกคั่นกุมาร

บุตรเฮอเจ้าไซ้

เรวดีเพาพาน

พระองค์ล้าราญ

เป็นลูกชลาบาย

อยู่จำเนียรมาไซ้

ออกกว่าขวัญหาย

ก้านนมากมาย

ร้พลทงหลาย

ปานนี้เล่าไคร
ไม่รู้อิราย
ทีไหนมามี

ครันว่าจะจาก
ว่ามีลูกเมีย
อย่าเลยจะมา

เสด็จเห็นอ่อนแ่่นแก้ว
จงแต่งราชสําร
มนตรีถือไป

ตามราชโองการ
ยกพลมนตรี
ถามเตือนบพจร

ถึงที่ผู้ใหญ่
รับสํารอ่านถววย
แจ้งในสํารตรา

มนตรีเสนา
พระสนมสมหวัง
ชื่นชมยินดี

ทงพระมเหสี

กุมารหลกใจ
จะร้ายฤาคี
ทุกขใจแสนทวี
ใครเปี่ยนปีทา

อกเพียงจะแตกควาก

เอนดูฉายา

เสียที่รักษา

แต่งสํารให้ไป

คิดเห็นชอบแล้ว

คํารัสตรัสไตร

บัดนี้เร็วไว

ถึงอนันต์ละราชนคร

มนตรีแต่งสําร

แล้วลาภอร

หัดถืออัสคร

ถึงกรุงนครา

เอาสํารเข้าไป

มหาเสนา

โคมฉายบ่คดา

ว่าเป็นอรณี

เสด็จจะคีนพารา

รู้ข่าวยินดี

อีกทงมเหสี

ทัวทงพารา

ว่าเราทั้งนี้
เที่ยวทุกบ้านเมือง
ไปได้ลงกา

ไม่พบทำไร
บ่พบพระเจ้า
น้ำตาบ่เสยบ

มีพระเสาวนีย์
จัดพลจงสรรพ
เร่งเร็วอย่าช้า

จัดพลโยธา
ช้างม้าปรากฏ
ไล่แหลนแพนชัย

กลางคืนกลางวัน
ตำตราจน้อยใหญ่
แปดหมื่นพารา

กราบทูลนางแก้ว
เร่งยกพลไป
รบพระภูบาล

หมู่มุขมนตรี
ไปตามราชา
เต็มเดือนเปล้ามา
เมืองน้อยนี้เลย

ไปแต่เมืองใหญ่
รำไรบ่เสยบ
ปืนเกล้าข้าเอ๊ย

จึงกลับคืนมา
เมื่อนั้นเทวี
ตั้งแก้เสนา

ไปรับราชา
ตลอดพลนอกใน
มนตรีเสนา

อนกตราไตร
หมู่รถแก้วไกว
คาบคังคาชศา

เร่งเร็วขวิดชน
เร่งขวิดกันมา
นอกในซ้ายขวา

เตรียมพลทหาร
แต่งสรรพเสร็จแล้ว
ตรัสสั่งบนาน

ไพร่พฤกษานนท์
เสด็จคืนพารา
จึงมุขมนตรี

รับพระเสาวนีย์	ยังคงแล้วลา
เคลื่อนพลไปพลัน	ให้ทันเวลา
ออกจากพารา	คั่นตงพงพี
	ยกพลคลาเคลื่อน
หนทางสามเคื่อน	แต่ราชธานี
ไพร่พลพึงไป	แต่ในกรุงศรี
ทัพหน้าถึงที่	พลถึงพารา
	จึงหมู่มนตรี
หยุดพลเสนี้	นอกคั่นอเสมา
แต่ล้วนคู่ใหญ่	เข้าไปนัภนา
ถึงวังราชา	กราบไหว้ถวายกร
(บทรบ) เสนาเข้ามาสลดอน	กราบไหว้ภูธร
คดีจึงมีทุกขทน	
ดูข้าถ้วนหน้าร้อนรน	เที่ยวหาชุมพล
รบท้อไปทุกทศาคา	
เมื่อนั้นยมีเค็ดสงกา	เห็นน้อยนัภนา
คิดว่าจะมาเมื่อไร	
แต่เทียมปืนเกล้าภพไตร	เสด็จจากวงใน
ข่าวไพร่ไม่มีลุดเลย	
โคกเค็รร้อนรนย่ล่บย	ปืนเกล้าเจ้ามีเคย
จะพลคัลญูจรจากไกล	
ภูมิเสารเผลยไซ	คำรลตริลไป
อำมาตยและหมู่มนตรี	
เวราตามมาย้าย	พลคจากบุรี
เรานไต่ยากทรพล	

จึงจรจากมาตามผล	กรรมนั้นให้คิด
วิบากให้จากพารา	
เราคช้าวจำปลา	อย่าโทษใครนา
เวรหากมาตามทัน	
ข้าเฒ่าก้มเกล้าอภิวินท์	ขอเชิญทรงธรรม
พระองค์ก็เสด็จยาตรา	
กลับไปครองไชยเสนา	โปรดเกล้าเทศ
ข้าพระพุทธรู้เจ้าทั้งหลาย	
ตรัสว่าสู่อ้อมยามุ่งหมาย	เรานี้จะสาย
เองอยู่จึงให้ข้าวสาร	
พระเจ้าเข้าไปข่มนิทาน	บอกซึ่งอาการ
ทำวกินนุวัตรทันใจ	
เรานี้ลาคลาไคด	ยังกรงภพไตร
อนันต์ละราชบุรี	
กินนุวัตรตรัสทราบคดี	จัดแจงสาวศรี
นางสนมกำนัลทั้งหลายด	
รูปร่างลำปางพรรณราย	ยิ้มแย้มแจ่มพราย
นางเฒ่านางแก้วมากมี	
ลีสองกำนัลสาวศรี	ไปด้วยเทวี
ผู้เป็นพระราชธิดา	
แล้วทำวจัดพลโยธา	ข้างม้าคาชค่า
พลรถลึงกรชุมลา	
หัตถ์มณฑริมากมาย	พราหมณ์เหลือหลาย
อเนกอนันต์คณนา	
เสด็จแล้วทุกแก้วราชา	สี่เล้ารมหา

บพิตรเจ้าสากล

เสนาโงอาเกดื่อนกล่น

พระองค์เสด็จเมื่อใด

พระสเด็จพระราชโกลยไซ

จึงเราเสด็จไกลคลา

ครันรุ่งฟุ้งแสงสุริยา

ก็ตรัสแก่นางเทวี

สรวักจักรบุรี

บัดนี้เราจักยาดรา

นางนาถบริวารชงคา

ก็ทาทั้งท้าวผัววิญ

ล่องกษัตริย์ตรีจักรด้วยพลัน

ทั้งบิตุเรศพระชนนี

(สุรางคนางค์)

อ่อนโอนเกศา

พระองค์เป็นลูก

ลูกจักรดิ

มีช้านานเล่า

เคยขึ้นมาเล่า

เคยจ่านรรจา

ได้ไปปรกเกศ

เขยชมยั้งแล้ว

อย่าตรอมพระทัย

ปิ่นเกล้าภูวดล

พุ่มนี้ยามชัย

ลมเค็จระชา

ประคองคทงศรี

ประคองคณายา

ถึงอมรินทร์

ดูที่คนกัลยา

ลาท้าวสองศรี

ทุกขภัยอย่ามี

กับด้วยราชา

พระคุณไปปรกเกล้า

ข้าเจ้าจักมา

คำเจ้าอัครา

แดนจกไกล

ทั้งราชันคทา

จะลาเอาไป

หลานแก้วจกไกล

ท้าวทั้งสองรา

อันงามปรากฏ
ครั้งนี้จะไกล
ชมแล้วจะลา

อุ้มพระหลานชาย
ความยายรักเจ้า
สิ้นทั้งไอศวรรย์

ยกขึ้นได้เกล้า
เคยอายเคยป้อน
เคยอุ้มเจ้ามา

ลมเด็จพระสี่เต่า
นางนมพี่เลี้ยง
ให้ไปทุกอัน

เมื่อหน้าเหมือนตรัส
ผิดชอบหนักเบา
อย่ามีอาญา

รับค่านางนาค
อันราชบุตร
พลึงพลาตสังไค

ยื่นพระไอรส
ให้แก่มารดา
อัยก้อัยกา
ปิ่นเกล้าไอศวรรย์

ลมเด็จพระยาย
รับมิ่งสิ่งขวัญ
ใครจะเท่าเทียมทัน
ปองให้न्छดา

ชมแล้วชมเล่า
ฟูมฟายน้ำตา
ยกกรวอนหา

ชมเชยทุกวัน
แล้วตรัสไปเล่า

ขอฝากหลานขวัญ
รายเรียงครามครัน
เจ้าจงเมตตา

ฝากทั้งลูกที่คน
เห็นแก่มารดา

องค์เจ้าเมตตา
ฆ่าให้บรรลีย์

พระสี่เต่าราช

อย่าร้อนหฤทัย

ไม่มีโทษภัย

อย่าได้สังกา

อันองค์นางนาค

พระคุณพิรุณ
ทดแทนมิได้
ถึงกรุงพารา

ให้เจ้าเป็นเอก
ปได้ขอยาย
ยิตไปพันปี

อย่าทรงพระทุกข์
มีม้วยบรรลัย
แทนคุณอัยกา

ฟังลูกเขยว่า
ดูยหลังลูกแก้ว
แต่นี้จักไกล

เงินทองเท่าใด
ไม่เท่าถ้อยคำ
ไกลอกมารดา

อย่าได้ให้สัว
เอาใจรอบคอบ
สิ่งใดอันมี

ลับหน้าต่อหลัง

เทียมเท่ามารดา
จิตโกลัญญา
จะแทนคุณที่
จะอภิเษก

กว่านางนารี
แก่ใครไม่มี
จะเห็นลัจจา

ทำจริงเป็นสุข
ถึงราชันคตดา
เดิยใหญ่จักมา
อัยกสลับไป

สุทวิวัฒนฉายา
คี่เนื้อคือใจ
กอดแล้วรำไป

จากอกมารดา
ถึงแม่ไม่ไป
ยกไว้ในระดูกอา
จำได้แก่ศ

ยดิษฐจิงดี
ค้อยรักษาตัว

หมกหมองราดี
ประกอบจงดี
พิทักษ์รักษา

ทรพย์อยู่ในคลัง
อย่าเอาออกมา

ถึงน้อยเสมือนมาก
สิ่งใดปรารถนา

กษัตริย์พึง
อย่าต่ำทอว่า
ล้มเหลวอย่างนี้

นบนอบให้ดี
เมียน้อยเมียหลวง
เขานักอย่าว่า

ซบซิบด้วยกัน
ไร้รักไร้ไท
เข้าจกแปรปรวน

มิให้จับไม้
อย่าเล่นสนุก
อย่าทำปากกล้า

ถึงองค์มีฤทธิ์
ควรทูลอธิบาย
อย่าให้รู้วาม

กำนัลขันท
มั่นเจ้าพลึงพลาด

ปากคนนะลูกอา
ทูลท้าวจริงดี
แม่อย่าหึงหวง
รักใคร่ตามที่

วาจาพาที่
ไม่คืนะลูกอา
ลูกเมียท้าวมี
อย่าทำอหังการ
อย่าลวงเจรจา
อดออมจงดี้
อย่าคบกำนัล

ไวเวเสถรวล
ไวใจไม่ควร
สิดอยู่เนอะตมา
แม่อย่าพอใจ

ไม่ควรนะลูกอา
หมากรุกสกา
กล่าวถ้อยพลอยความ

ถ้าว่าใครสิด
ท้าวจกไถ่ถาม

แต่พอหาความ
โทษคนทั้งหลาย
ทำได้ดังนี้

จะรักมากมาย
อาจพันอันตราย

เพราะเขาทั้งหลาย

แสนส้าวทหาร

แม่อย่าทูลขัด

ลาภเขาลูกอา

ท้าวจิกเล็ดจมา

ค่อยเยี่ยงค่อยเป้าย

อย่าให้หมองศรี

เมื่อท้าวสนิท

แอบแนบเนือยนัก

ทูลแก่ท้าวไท

กลับเนือกลับตัว

ชายมักเคียดฉินท์

คิดอื่นจึงมา

ศัวิกพิทวาล

แม่ถึงล่อนไว้

จำคำจงคี่

โถมลูบจบเจ้า

แม่ไม่ใครให้

เกรงบุญราชา

เมตตากรรณา

ท้าวจิกประทาน

ตามพระอธยา

ทานทิตขงคา

ไม่ควรมิตี

แม่นคำสนทยา

ภิรมยส้าวศรี

แยบคายจงตี

ขัดพระอธยาคัย

อย่ามุ่งหมายคิด

จิกหมองเหตุทัย

จิกกับองคไป

จึงควรนะลูกอา

อย่าห่างข้างสัว

ตามพระวิญญา

ถึงนั้นนะลูกอา

แสดงพลิกฉนหนี

หญิงมีมารยาท

ชื่นชมยินดี

จงได้เกศ

นะพระลูกอา

ถึงแล้วถึงแล้ว

ฟูมฟายนำตา

ไปไกลมารดา

แม่ไปจงตี

รับคำมารดา

ยกกรกกราบบาท

ลูกกรักจิกลา

พี่น้องกัลยา

พ่อจกให้ไป

ก้มเกล้าเจ้าฟ้า

หนักเบาอย่างไร

เอ็นดูมารศรี

ตอบคำพระเจ้า

ข้ายากทรพล

เดียงราชธิดา

ขอกินไมขาต

อับอายขายหน้า

ท้าวจิงให้ไป

ชีพของข้าน

จะฝากโฉมฉาย

เหมือนองค์ปางรา

ข้าคนทลิตา

ลุตคนกัลยา

ไล่เกล้าเกศ

อิวราชบิดา

ปิ่นเกล้าภไฟไตร

ลมเด็จพระบิดา

นำตาแม่รำไร

เยี่ยมเยียนมารศรี

กินนุวัตรพ่อตา

ฝากนางเทวี

โทษภัยอย่ามี

ข้าได้เลี้ยงมา

ลมเด็จพระสรีเสว

ผู้เป็นพ่อตา

เป็นคนทลิตา

ปิ่นเกล้าภไฟไตร

อยู่แต่ร้านตลาด

ตามความเจริญใจ

จึงมาฟูมไฟ

ลงโทษถึงตาย

หากมีชนนี้

มิมีวชิยหาย

ใครจกตามใจ

เป็นท้าวพญา

จะงามหน้ากว่าในย

นะพระเจ้าอา

ฟังลูกเขยตด
อกกว่าขวัญหาย
กลัวพระอาญา

ขอองค์ทรงฤทธิ
เหมือนเห็นแก่ษัตริย์
เห็นแก่สายใจ

ฟังกนนูตรเล่า
เราไม่กรวิโกรธ
เรานี้หากว่า

จักจนเวลา
พระเจ้าจากปรางค์
องการตรวดให้
ไล่เวนเกินไซย
รักษานัน
ทั้งพระน้องยา

จะคล้ายพระทัย
ตามพระหฤทัย
พี่น้องมุ่งหมาย

ลมเด็กกนนูตร
ประจวบวาจา
ฟูมฟายน้ำตา
พางเพียรบรรลีย์
ข้าได้ทำผิด

อย่าคุมโทษภัย
ดูที่คนอรโท
พระราชนิตดา

ลมเจ้าเสวาร์
ยิ้มแย้มไปมา
คุมโทษโทษ
ฟังรู้ในใจ

ค่อยอยู่เถิดนา
ข้านี้จะใครด
นางนางออกไป
เรวัตลูกยา
เร่งคุมข่าวไพร่
ไปก่อนบิศา

จงดีลูกอา
อย่าให้มีอันนินราย
ถ้าถึงกลางไพร
ชมไพรสบาย
อย่าให้ระคาย
อะโนคาตุนที่
เรวัตกุมาร

รับพระองค์การ

ล่องกะตริยปรางกู

เรวดีโฉมศรี

ยกพลไคลคลา

เสนาแห่ห้อม

ละเทือนหวนไหว

จากกรุงภพไตร

ระเรื่อมเพรื่อมพร้อม

เสียดพลโยธา

เสียดปี่ม้องกลอง

เสียดพลทุกหมู่

ฟังเป็นทูล

แห่หน้าโลว

ห่มเสื่อจักราช

ถือปี่นยีนยัน

ทวนองแกว่งไกว

ห่มเสื่อลายเขียว

อัครราชา

นอนดาบคืบคัง

ยังคงมยทศรี

ชั้นรณจรดี

ทรงช้างสารใหญ่

ไค้ฤกษ์ไฉลา

จากกรุงภพไตร

แหวดล้อมกันไป

เทียมถึงเวหา

ยกพวกพลไป

ไค้ตามมรคา

ก็กก้องไกลา

สิ้นธรณี

โครมครึกก็กก้อง

แตดลิ่งข่มามี

อัยแสงสุริศรี

มีคมนเป็นควน

ข้างถือน้ำไม้

คือดิงแกดิงสรร

องอาจใครจะทัน

หน้าข้างราชา

เกาทันตหน้าไม้

โลวโลภกา

ประเปรียวนักนา

หน้าหลังเหลือใจ

ทั้งเสนาเกาทันต

หมู่อาสาใน

ประมวลชวนกัน
องเทียวไสว

โนพงดงคอน
ข้ามห้วยเหวลา
ฝ่ายพระราชา

ขึ้นพาชีชาญ
ยงลมพัดพา
ค้วยฤทอนัน

ชกัมาผันผาด
เสด็จจากมาแก้ว
อินคาตคองคา

ขออยู่เป็นคู่ช
อาบมิงมาแก้ว
กินหญ้าอันมี

มงกุฏอนัน
ชำระเครื่องทรง
น้ำโนมหา

ริมฝั่งน้ำไหล
ชมไม้ชมนก

คชวิตรทวนไชย
พิศโยคนานา
ตั้งทัพพลยืนอน

รุ่งเช้าแล้วมา
ทำน้ำคองคา
ปิ่นเกล้าไอศวรรย์

พระดีเสด็จราช
เหาะขึ้นไปพลัน
แหวกวายุจิงหัน

มีทันพริบตา
เสด็จถึงอินคาต

ลงริมคองคา
แล้วจรลงมา

ชำระเกศ
หายภัยหายทุกข์
อมนะร้ายอย่ามี

แล้วให้พาชี
ริมฝั่งคองคา

ชำระพระขรรค์
ให้แก่ชวานา

ของครีราช
อินคาตนที

ทำวเก็บผลไม้

เอนกมากมี
เสาศศกรดี

ค่านึงถึงศรี

ชั้กพาชั้กกลับ
ขึ้นย้งรถแก้ว
ยื่นผลไม้

ฟไปอินคาต
ฟักคถึงเจ้า
แล้วป็นอรณี

ชมพรรณดอกไม้
จิกแจงจวงจันทร์
พูดช้อนพุทรา

มุกมันไทรช้อย
มากคคือคิน
แคล้อยอ้อยข้าง

ขวิคขวาคหาคพลอง
เกี้ยวก่ายกึ่งกัน
รำเฝไฟป่า

ยางยงสูงทรง
ดูกรมพะยอม
ล้าควนยวนใจ

แก้วฟไม่มา
ท้าวแลเห็นทัพ
เสด็จลงบักใจ
แล้วพระจอมไตร
ให้อรไทเทวี

มื่อรการตรัส
แลนสนุกเปรมปรีดี
ร้อยเท่าพันทวี
ยกพลกลับมา
เสด็จเข้าในไพร

อนกนานา
ทั้งกรรณิการ
มีมาริมทาง
ลิกโคกสนสร้อย

ห้อยย้อยยุงยาง
จิกจันทร์ปู้ปราง
ปู้ปรางพวา

แก้วกรายกรายกรอง
พลับทองไสภกา
แกมพรรณิการ
คลนาลังใจ

เจ้าป่าระหง
ร่มรื่นชื่นใจ
หอมฟุ้งกระหลบไป
มากพันหนักหนา

แล้วแลแปรไป
คุ้มขาบจับเจ้า
แก้วโตนโกญจา

รุ่งเหยี่ยวเหยวฉิน
นกแขวกแตกธา
พระหัตถ์ตรีลช

ดูคองเสียงน้อง
กระทาล้าง
เจ้าจกบินมา

การเวกนารัก
ชมบุญวันนา
เล่นเกล้าเข้าขัน

เสด็จแล้วแคล้วคลาด
พลับพลวงทองแก้ว
ยื่นเล็บเก็บมา

มากมายหลายพรรณ
มะตมมะตอง
เก็บได้เอาไป

ชมพรรณดอกไม้
เห็นฝูงปีกษา
เข้าเกล้าสลักกา
สัตว์ในรี

เงือกจิวบับิน
ขมื่นอินทรี
นางนวลสวนศรี
บอกแก้วกัลยา

โนรีร้อนร้อง
เมื่อจันรรคา
กระทั่งนีกนา

มีพุ่มคูน
ชมวายุภักษ
เห็นแล้ววิษณุ

โศภหากัน
หลายพรรณนา
ชมปีกษาชาติ

เก็บผลพฤษชา
เกดแก้วทั้งป่า
ไทนางอรไท

ขนุนขนัน
อินจันไสว
พลับทองคำโย
ให้ส่องจอมขวัญ

ลัมแก้วลัมรุก

กล้วยกล้วยหวานสุก

ขวิดขวาดหาดเหียง

เฟื่องไฟหลายพันธุ์

จำปากระเกต

ทุเรียนกลางสาค

ทับทิมน้อยหน้า

จำเลื่องเนตรมา

กระทิงสิงห์ศรี

ท่องเที่ยวเดียวไป

โตเตนแค้นมอง

โคถึกมฤคิ

ทุกพรรณนานา

เลื่องสร้างข้างสาค

จิ้งจอกรอกแต

ลิงค่างข้างไถ่

ทุกสิ่งมากมาย

มิเห็นนรมาศ

ทรายทองย่องมา

ถึงริมชดธาร

เรียมเรียงเคียงกัน

งอกเคียงเรียงวัน

ตะโกพะวา

สนไทยไฟเทศ

ละมุดลี้ค่า

รชชาติไอชา

รู้ว้าเท่าใด

ชมผลพุกษา

เห็นสัตว์ในไพร

หมุ่หมี่เม่นใน

ได้ตามมรรคา

แรดผาดผาดร้อง

เที่ยวท่องหิมวา

มีทั้งเลี้ยงสลา

เที่ยวมาในไพร

ชมสิงหราช

สกโสนโจนใน

โนนเน่รทัย

กิ่งไม้ไปมา

ชมสัตว์เหลือหลาย

อนกนานา

สาคตามมรรคา

ดูงามพึงใจ

เรามาช้านาน

ตามหลังกันไป

หยุดพลโยธา
ตั้งพลยพลไชย

กำนันขันที
พริกพร้อมล้อมกัน
เสด็จจากพลยพล

เย็นน้ำอำฤก
กระพุ่มคุมตั้ง
แสนสนุกสำราญ

บงกชลศแสง
รุมล้อมคอมกลิน
ลัดขีณานา

บัวเหลืองเรืองราว
ข้างสุดพินน้ำ
นารีภักดี

แกมกับนุบล
สุดชื่นจากน้ำ
จะพรรณนาไป

ชวนนางเมี่ยงแก้ว
ครันรุ่งราตรี

ช่างมาจำไท
ทรมชดชาร

ชวนพระมเหสี
เรวดีลูกยา
นินนิกนา
แล้วลงทรงสนาน
น้ำใสไหลลึก

ชมบุษบัวบาน
ยังไบกะกระดาน
ทรงสนานคงคา
ชมดอกบัวแดง

แมงสิ่งคะนึ่งหา
ถวิลบุษผา
ภุมรายินดี
ชมดอกบัวขาว

ซึ่งเกสรศรี
ข้างคำเกศ
บางที่บังโย

ชมดอกจกกล
เห็นงามประไพ
ดูงามไฉว
มากมายนิกหนา

เสด็จชมสำเร็จแล้ว
เข้าในพลยพล
จงมีชังคา

ยกพลโยธา

อิงคะนึ่งทั้งป่า
ดังกทัพพลโยธา
สามเดือนจึงไป

มาถึงเมืองแล้ว
กับควายนางน้อง
ชาวตลาดถ้วนหน้า

ยังคงจอมขวัญ
ชาวบ้านร้านตลาด
หน้าหลังท้าวไท

ประโคมแตรสังข์
เสด็จจากรถทอง
จึงชวนนางน้อง

(ยานี้ 11) อนันตะเทวี

เห็นท้าวเสด็จมาใน
อ่อนโอนซึ่งเกศเกล้า
ก้านลึงซ้ายขวา

นางเฒ่าและนางแก่
อิงคะนึ่งทั้งปรางค์ศรี

อนันตะเทวี
แต่ท้าวจากพารา

กระบัตคณาไคล

พริบพร้อมล้อมมา
รู้ว่าเท่าไร
คองตงพงไพร

ถึงกรุงพารา
ดมเด็จพระแก้ว
ท้าวคอยไคลคลา
ลู่ที่คนกักขยา
ดีเนื้อดีใจ

ก้มเกล้าอภิวินท์
ดมเด็จพระไฉน
เคลื่อนกลาตกันไป
ก็กก้องโลกา

เสด็จมาถึงวัง
อิงคะนึ่งนิกหนา
จึงชวนนางน้อง
เข้าสู่ปรางค์ใน

มเหสีป็นภพไตร
เจ้าชื่นชมเป็นนิกหนา
ยังคงเจ้าป็นโลกา
ยังคงท้าวแล้วพิศว

ทั้งชาวแม่แลขันที
มาชมเจ้าป็นโลกา
ทูลคดีกลาน้ำตา
ข้าไห้ให้ทุกวันวาร

พระไปไม่มีทุกข์
พระให้ความลงสาร
ตั้งแต่กันแสงรำ
พระไปได้ครบครัน
ไม่คิดถึงไอศวรรย์
ไม่คิดขำบริจาต
ท้าวตอบซึ่งเสาวนีย์
ลำบากยากเหลือใจ
เรวดีกุมาร
พี่น้องเขามา
นางนี้มีคุณนิก
เลี้ยงพี่ไม่อนาทร
ลูกคั่นจิ้งกั่มเกล้า
อย่าคิดอื่นนาน้องอา
ลูกคั่นวรวุขนาค
ยังคงมประนมกร
ผ่านเกล้าไม่เห็นยาก
ขอทานท้าวบุรี
ขำเจ้าเอ็นดูไท
บิดามาโกรธา
ขำทูลอ่อนวอนได้
พอเคราะห์ท้าวค่อยคลาย
อนลละเทวี
โฉมยงทรงโคกกา
พี่น้องมีใจรัก

ไปได้สุขล้ำราญ
แต่ข้าน้อยและก้านิล
ทุกเช้าค่ำไม่วายวัน
ทั้งคู่ผูกเมียร่วมเสนา
นางก้านิลคือตารา
คิดราชราไชย
จากเทวีสุขเมื่อไร
พระเจ้าสิ้นแต่หลังมา
คุณไครจะปานนาน้องอา
เลี้ยงเป็นบุตรสี่บุตธอรณ์
จึงส่วรักมีม้วยมรณ
จึงพี่พาเอาเจ้ามา
นางนี้เกล้าคือกัลยา
ว่าพี่น้องร่วมอุตธอรณ์
พี่พระบาทไม่แงงอน
แก่อนลละเทวี
ท้าวลำบากเขาโหยตี
ยากยิ่งคนทะเลทา
รียเอาไว้ในเคหา
จักลงโทษให้อึงตาย
ชีพท้าวไม่มาฉิบหาย
จึงส่งสารถึงกัลยา
พี่งคคีถึถวนมา
กรรมของท้าวนะทูนหัว
แก่เจ้านักเป็นพันตัว

แก้วพีมักคนส่ว

กอดรบคอบหน้าล้ง

ลมยดีท้งนัใจร

นางจ้งพระรราชทาน

เครื่องประดับขามโกลภา

นางนมและพี่เลี้ยง

นางแต่งบรรณการ

ลมเต็จพระสรีเสวรั

รักกันเป็นนยคอรรม

พระแบ่งข้งลมยดี

ตั้งเป็นฝ่ายซ้ายขวา

พระเสด็จโกลยาสัน

อยู่มาข้หลายปี

อยู่มาถ้วนทศมาส

เสวรัภาคย้งจันทร

โหลอครสูวรรณ

โรคภัยไม่ต้องการ

กินนวิตรพระภูบาล

ประขวรข้งโโรค

ล้งลาลันโหลไปหา

บิคาจกบรลย

นางนากูคู้

จ้งกรียมพลโยธา

ครันถ้งจ้งนางนาก

นัคคาประนมกร

เจ้าอย่าคิดเป็นอนัไกล

ไม่จ้งข้งอย่าร้อนใจ

จะแบ่งเป็นคนรักษา

ลวาคองการมากหนักหนา

ท้งล้องสร้อยล้งวาล

มากมายเรย้งเลย้งกุมาร

โหลเวดีถูกบุญธรรม

ฟ้งล้องเจ้ากถ้วถ้อยค้ำ

ไม่ไดคคอบกษา

โหลททกันกัพงาร

กัยอนัลละเทวี

กัยนองนากมเทลี

นางอนล็กก็ทรงครรรก

ประสูติราชธิด

จะแจ่มฟ้าโครจะปาน

เลย้งแจ่มจันทรมาข้าน

ค้อยจ้เวัญพระกาย

อยู่ข้านนแก่ขร

เห็นหนักหนาในพระทัย

แก้วกถัลยาถูกกลายใจ

หวังแก่เจ้ากัยนัคคา

ทูลพระสรีเสวรัราช

ถ้งมัทรราชพระนคร

กรายกัยบาทพระบิตร

เห็นบิตรมาหนักไป

กินนวิตรตรัสแลมา
พี่น้องขึ้นแหวไว
ไม่รอดแล้ว
ลมบตีทั้งพารา

ขอฝากแก่พระยาย
ตั้งแล้วบรรทมไป
ลูทักคนนางเทวี
กานัลทั้งซ้ายขวา

ต่างคนมาครวญคร่ำ
ครีกครื้นทั่วพระไตร

ลมเด็จพระดีเสาร
ให้แต่งเครื่องบรรดา
ประดับพระศพอไว้

โกศแก้วอันรูจี
ให้แต่งเมรุมาศ
ฉัตรองววงเวียนมา

ยกศพใส่ราชรถ
แตรสังข์ทั้งฆ้องกลอง

นอนศพตามราตรี
ให้รูดเพลิงบ่คใจ

คัยเพลิงเก็บพระธาตุ
ทำบุญมากหนักหนา

ลูทักอ้วนนางเทวี
บวชเป็นนางชีพราหมณ์
ครันเสริจการันเกล้า

เห็นนิตาค่อยแจ้งใจ
รูปหลานแก้วแล้วรับขวัญ
พระหลานแก้วอยู่เถิดหนา
ตาไม่เจ้าครองลี้ไป

กว่าจะวายชีพบรรลีย์
สิ้นชีพม้วยมรณา
กับชนน้ทรงโคกกา
ให้ยังมีทั้งปรากฏใน

สองนางรำถัดวันไป
ให้โคกคร่ำยังหนักหนา

ทำวจีเมืองการมา
สำหรับศพเจ้าอรณี
ที่ปรากฏในกรุงเรืองศรี

ทั้งโคมแก้วงามรจนา
เห็นประหลาดงามโลกา
สำเร็จการสิ้นทั้งผอง

งามปรากฏเจ้าเมรุทอง
มากก็ก้องเต็มวงใน

พระภูมิจึงตรัสไต่
ใหม่รู้ความอยู่ไปมา

กลับขอรระยาตรเข้าในปรา
ทั่ววัดทุกอาราม

คิดคค้เจ้าเห็นความ
ทรงบุญให้ถึงราชา
พระดีเสารมีบัญชา

ดูที่คนศรีผู้ถูกยา
เมืองนี้มาน้อยนัก
เมืองเราคือตริงไซเตรง
ดูที่คนศรีผู้ถึงเล่า
เรวัตักุมาร
ให้ครองจึงลบบติ
เพราะว่าเจ้าสายใจ
บิตเรศฟิงลูกไข
เจ้านมีปัญญา
จึงสั่งแก่เสนา
ถูกษคี้จะเสกสาย
ดูวรรณมาดี
เสกให้ครองพารา
จิกเสกกับกุมาร
ขวัญเขาเจ้าเลี้ยงกัน
ครันว่าเค้ถูกษคี้
มอบหมตลันทิงปรา
ล่ององค์อยู่จกคี้
ครองมุขมนตรี
พระขัติวิวัฒน์
วัดเก่าเราได้อธรรม
เรวัตักุมาร
สิ่งไรทำวไปรตมา
พระคุณเป็นล้นฟ้า
รอยชาติอาจาจะมี

จำเลื่องตาคูทวไ নয়
พระดูกรักครองกลโต
พ่อจะให้แก่ภูบาล
จึงก้มเกล้าร้องการ
ให้ครอบครองเมืองเวียงไชย
แทนกินนุวัตรลี้ของคไป
มามีคุณแก่บิดา
ขอบพระทัยยังหนักหนา
ทูลเหมือนจิตฟอคคิดหมาย
แต่ตั้งบรรดารุ่งเรืองฉาย
ครองพิภพเมืองพารา
เป็นสาวศรีงามโสภา
แทนกินนุวัตรผู้อาลัญญ
ครองคฤงคารและก้านัด
กับเรวัตักุมาร
เสกสองศรีครองพารา
พระลนมหำณลใน
อย่ามามีทุกขและภัย
ให้จงได้เป็นยศธรรม
เลี้ยงกษัตริย์เหมือนถ้อยคำ
ขำรุงไว้ระลูกอา
รียองการไล่เกศ้า
ขอทำตามประเวณี
ไปรดเกศายังแสนทวี
บัสันคุณเป็นภพไตร

ลมเด็จพระสี่เส้า
เรานี้จักลาไป

ทำว่าแก่ลูกคน
รุ่งเช้าเราจรด

ลูกคนรับของการ
ลูกกรักก็ขอลา

ถ้าทำมีโรคา
หนักเบาให้เข้าใจ

นางแม่ฟังคำไท
กอดรুবพระธิดา

ทั้งคู่เจ้าจะไป
เมตตามาปรานี

นางฟังคำชนัน
พระแม่อย่าไคกา

ลูกกรักก็อยู่ช้ำ
สองรามาคลาไคด

ครั้นว่าเมื่อรุ่งเช้า
กับช่วยนางเทวี

เรวดีกุมาร
ไปเฝือกกลางพารา

เจ้าคอยครองน้องนั้น
โผยภัยอย่าไคมี

ทั้งวัดบุญอาราม
ลูกธิดาฉนตรีสรภษา

บิดาและมารดา

ได้ฟังเจ้าแถลงใจ

ทั้งคู่ใครอยู่จงดี
ไปลาตรัสชนัน

ยกพลไปยังพารา

ไปกราบกรานพระมารดา

ไปเมืองท่าวันภพไตร

จงเมตตาส่งลาสนไป

ลูกกรูแล้วจักคืนมา

ชลเนตรไหลคืออาวรา

ทั้งหลานน้อยของพระชี

ตามพระทัยไปจึงดี

เอ็นดูแม่นะลูกอา

ชบแก้ก็กับบาทา

ลูกจะละเสียเมื่อไร

จวนเวลาจะลาไป

ไปถึงท่าวันผู้สามี

พระสี่เส้ายกมนตรี

ลูกที่คืนศรีผู้ลูกยา

ยกทหารส่งราชา

ทูลลาท้าวคืนบุรี

กับสุวรรณมาลี

เกษมสุขทุกเวลา

แต่งให้งามสืบสืบมา

มิให้เคืองแก่พระสงฆ์

ทั้งพงคำอันมากมี

ทรงนมมนไต่คิ
(สุรางคนางค) ๑๘๘

ยกพลไคลคลาด
เสด็จถึงเมืองใหม่
กับควยฉายา

เสนาอำมาตย์
ลำราญพระทัย
แล้วทรงพาชี

กว่านั้นไปเล่า
สี่ทวีปเที่ยวจบ
ฝูงเทพเทวา

เส้ารราชกุม
ทุกเทพกรุงไกร
ไปไต่คิควย

เสวยราชสมบัติ
ไม่มีภัยทุกข์
ยินดีหนักหนา

ทำวบ่าเพื่อทาน
ให้ตั้งขอทาน
รอบทั้งบุรี

เพราะเนรมิตผ่านพารา
พระสี่เส้ารราช

จากกลางหิมวา
ขึ้นไปบนปรา
ทั้งล้อมเหล็ก

สามกษัตริย์เสวยราชย์
ก้านฉันทิ

เข้าในปรางคศรี
ไปเล่นคงคา

เที่ยวเล่นดูเก่า
ทุกขภัยไม่มี

พิภพอันปรา
กลัวบุญฤสาช

ออกชื่อพระศรี
ปวศเกล้าทำลาย

คอกไม้มาถวาย
กลัวเกรงหนักหนา

พระโพธิสัตว์
เป็นสุขเปรมปรา

เป็นสุขฤดา
ทั่วทั้งบุรี

สมเด็จภูบาล
เพิ่มพูนขารมี

อาหารมากมี
ให้ทานอัครา

กระยาจกเหตุทรยศ
แก้วแหวนเงินทอง
ฝูงราชประชา

พระทัยครีตธา
จำศีลให้ทาน
ประชาราชชีนรม

พระองค์ให้ลด
ไรรู้เรือกสวน
ลมเด็จพระกูร

ลดทั้งโทษทัณฑ์
อยู่แก่พระธรรม
คนต้องโทษ

อยู่มาช้านาน
ทำวคิดอนิจจัง
ครันสิ้นชีพไป

สนององค์ทรงคักคิ
จักให้แต่งการ
พิจิตรนนา

ให้ทานทุกวัน
ชี้พรหมณพฤตมา

ข้าวของนานา
ปรีดาภิรมย์

พระวรชยา
ทั้งล่องชีนรม

นิจกาลเป็นอารมณ์
มเหล็กูร

ทำวภูมิให้ยก
ส่วยลาอากร

ตลาคนอน

โปรดปรานประชา
ลดสิ้นทุกอัน

อำมาตย์เสนา

คำพระคาสด

คุกเล่าปล่อยไป

ทำวครองศฤงคาร

เห็นโทษเห็นภัย

สังขารเกิดใน

กถวัจัตตรา

จักเสกกุกริก

ให้ครองพารา

บันดาลรจนา

จงเร็วแวนไว

กรองแก้วทอง

อุภิเชกั้ทั้งล่อง
ครองกรุงโลฬล
เวนกรุงภพไทร

เวียนแ่วนมณี
จำเรณูลวลล
ลลลลลลลลล

ลลลลลลลลลลล
พระลลลลลลล
หลลลลลลลลล

เลียงลลลลล
ครลลลลล
แต่ลลลลลลล

เลน่าลลลลล
ยกพลลลล
เลลลลลลลล

อยู่ลลลลล
มอคลลลลล
เลลลลลลล

ลลลลล

แต่ลลลลล
ปรลลลลล
ให้ลลลลล
เปลลลลลล

แต่ลลลลล
อย่าลลลลล
กรลลลลลลล

อุภิเชกั้ลลล
จำเรณูลลล
ลลลลลลล
ลลลลลลล

ณลลลลล
ลลลลลลล
มรลลลลล
ลลลลลลล

ลลลลลลล
ลลลลลลล
ลลลลลลล

ลลลลลลล
ลลลลลลล
ลลลลลลล

ลลลลลลล

ลลลลลลล

ลลลลลลล

ลลลลลลล

ลลลลลลล

ลลลลลลล

ทั้งนางลูทศน์
แลนลาวชาวใน

้อออิงคะนึ่งไป
ระบือดื้อเลื่อง
รำกริกราชา

ศรีสุวรรณธิดา
พระเล็จปุกเกล้า
หาบุญทำไม้

ลั้งมุขมนตรี
แกมแก้วและทอง
ไล่ศพรราชา

ระย้าทองพราย
โกศแก้วโกศทอง
ราชวิตรฉัตรใน

แปดหมื่นภพไตร
ทั้งท้าวเรวัติ
ยกพวกพลมา

มาถึงพร้อมกัน
สุรเสียงโกลา

เพียงจิกขาดใจ
รำไรหนักหนา
สุรเสียงร้องให้
ในปรางค์ราชา

ไพร่เมืองโตกา
ทั่วทุกภพไตร
ลูทศน์ศรีลูกยา
ร้องให้รำไร

ข้าพเจ้าอยู่ไหน
จะเกิดโกลา

ลมเด็จลูทศน์ศรี

แต่งโกลศมหา
กรองค้ำยมุกดา

รุ่งเรืองลูกไล่
กดิ่งกดขุมสาย

รอบคพทวนใน
แสงส่องไสว

ย่อมแก้วรจนา
แล้วส่งสารไป

เร่งให้เข้ามา
ตรัสรู้สารตรา

ยังกรุงภพไตร
พญาทั้งนั้น

ต่างต่างเข้าไป
ข้างม้ารถไชย

อยู่นอกภพไตร

เข้าไปกราบกราน

พระคุณอยู่เกล้า
เลี้ยงลูกน้อยมา

พระมาสิ้นบุญ
คือร่มโพธิ์แก้ว
จะพึงใครได้

ร่วมสัตว์ทั้งสอง
ล้มแล้วบิณฑ
คู่เงาราชประชา

เห็นเป็นอนาถ
ทรงกันแสงให้
ควนรู้ลมประดี

ถวายบังคมท้าว
สุวรรณมาดี
อ่อนโอนเกศา

ห้ามพระเชษฐา
ตัวข้าเป็นน้อง
ควรฤจากไหว

อึ่งคะนึ่งหนักหนา

เรวดีกุมาร

ศัพพะบิดา

พุทธิเจ้าหนักหนา
ให้ครองภพไตร

ไม่ได้แทนคุณ
ลูกไม่เห็นใคร
ล้มแล้วสูญไป

ร่วมเกศเกศา

ท้าวคือโพธิ์ทอง

เย็นท้าวเกศา

คืนดิ่งเก่ามา

ร้อนยิ่งแสนทิว

ท้าวคือเมรุมาศ

ล้มกับขอรณ

รำไรหมองศรี

กล่าววเกลี้ยงวาจา

ประนมกำเกล้า

ลมเด็จพระราชา

มเหสีเชษฐา

หน่อเจ้าภพไตร

ลูกคนศรีราชา

บังคมน้องโย

ทั้งล่องอรไท

ทั้งล่องกษัตริ

รับพระองค์การ

ขำใจเนื้อ

ควรแล้วจึงมา

ของพระเจ้าตา

พระมายกให้

ตรัสเรียกว่าพี่

เป็นปิ่นปกเกล้า

แทนองค์ทรงศักดิ์

พี่จึงมา

เสด็จเหนือเกษมมาศ

เส้าเจ้าจักรพาด

จะถวายเพลิงศรี

ชั้นขมยนิคี

เสด็จเหนือเกษมมาศ

แปดหมื่นพารา

เอานพคุณลาด

ข้อหินพิรุณ

สามถ่วงชัชวาล

เรวดีกุมาร

ทูลนลงขิ่นมา

เป็นเชื้อกษัตรา

ก้มเกล้าคุชฎี

สมบัตทั้งนนา

ถวายไว้พันปี

คุณไล่เกศ

เพราะแก่ขิ่นษา

ควรองค์พระเจ้า

แปดหมื่นพารา

เป็นอัครราชา

ก้มเกล้าเกศ

เชิญพระยอระยาตร

แปดหมื่นบุรี

เสด็จการอันมี

พระราชบิดา

สมเด็จจุฑาทศนครี

ด้วยคำเชษฐา

ตรัสลองการมา

เร่งพลทำการ

จึงแต่งเมรุมาศ

แกมแก้วชัชวาล

ไพฑูรย์ทุกประการ

แกมแก้วมุกดา

ฉัตรทองฉัตรนาค

ฉัตรแก้วแววหลาก

ราชวัตรฉัตรอง

รูปสัตว์นานา

กระซิงระบำ

คบแต่งระทา

แล้วได้ดอกไม้

เครื่องโอลาฤกษ์

ศาลาช่อทาน

ผ้าไตรครบครัน

สำเริงกระการ

เชิญศพพระบาท

ขึ้นรถมहा

อาสาศราภฏ

เลี้ยงตั้งโต๊ะเอน

แสนสำร่องให้

โครมครึกก็กก้อง

รูปสัตว์ปราภฏ

อำมาตย์เสนา

เวียนไปโดยขนาด

ตั้งริมมรคา

วงเวียนกันมา

ต่างต่างกันไป

โรงโขนโรงหนัง

ถ้วนถ้วนใน

รู้ว่าเท่าไร

ทั้งกรวดกึ่งหิน

ตั้งต้นกลบพฤษ

จงจบครบครัน

บริวารเรียงรัน

เต็มทั้งพลับพลา

แต่งแล้วข้านาน

ตามมีขัญชา

ลิตลาดจากปรา

วิเชียรดุกลไ

จึงเคลื่อนราชรถ

พารถคทาโคกล

เลื่อนลั่นวงใน

ตามพระศพมา

แต่รลิ่งข่มองกลอง

สนั่นพารา

หน้ารถโกลา

ล้อมพระศพไป

ครันถึงเมรุมาศ

ล้อมรอบเป็นขัญ

ยกพระศพท้าว
วางเมรุทองใหญ่

คนเด่นคนจำ
สิ่งไหนได้ไฟได้
อึ่งคะนึ่งหนักหนา

ได้เจ็คราตรี
บึงสกกลชกัศ่า
สังข์แตรระแซไป

อึ่งคะนึ่งสนั่น
จุกกรวดจิ้งก้น
มีทั้งสายม้่า

ถวายเพลิงภูมิ
พระเพลิงไหม้ศพ
สุรเสียงก้านล

หอมฟุ้งกระหลบ
เก็บฮาดท้าวโลดถ
จันทรเข้าไป

พระสงฆ์เคียรคาษ
นิมนต์ขบฉิน

ปิ่นเกล้าภพไตร
ยลถึงแก้วรจนา
โชนหนึ่งระยำ

ทำตามภาษา
ได้ลวดซ้ายขวา
กระหลบภพไตร

นอนคพภูมิ
สิ้นหวนไหว

รู้วาท่าไร
เป่าเป็นเวลา

จุกพลุประทัด
ทั่วทั้งเวหา

กวดขันทุกระทา
ไฟพะเนียงเรียงรัน

ถ้วนเจ็คราตรี

กฤษณาจวงจันทร์

กระหลบเป็นควน

ให้อึ่งคะนึ่งไป

แล้วเอาน้ำอบ

ดับเหือดเปลวไฟ

โลโลกทองใน

ยงวังราชา

รับขึ้นปรางค้มาศ

ลวค้มัตตีกา

ทุกวันอติธา

จึงก่อมหา

เจดีย์เลิศไกร

แต่งฉลองสามารถ

บรรจพระธาตุ

เสร็จแล้วชวนไว

มเหสีสองรา

ศรีทอาเหลือใจ

โกนเกล้าเข้าใน

บวชเป็นพระชั

ขาวแม่กำนัด

พลอยบวชด้วยกัน

เอนกมากมี

ทุกท้าวพญา

ทูลลาพันปี

ลมหเด็จพระศรี

กลับคืนพารา

เรวัตกุมาร

กัมเกล้ากรายกราน

ลาพระเชษฐา

ลาทั้งพระชั

มเหสีบิดา

ยกพลโยธา

ไปยังภพไตร

กับนางเทวี

ลมหเด็จพระศรี

สุวรรณอรไท

ครองซึ่งลมหบดี

เนาวรัตนเลิศไกร

จำเรณูสวสดิไป

อุจดังบิดา

ขมิ้นลูกเต่า

ครองลมหบดีเล่า

ลียลียกันมา

พระชัผู้ทัก

ตรัสม้วยมรณา

อนัดกถยา

สิ้นสูโอสวรรค์

๐ สิ้นสมุคแต่เท่านั้น นิทานพระสรีเสาร ยังลียไปสองใบ รอกลับชาติ ๐

๐ พระสรีเสาร โดยดำเนินาเรื่องโบราณ กล่าวไว้เป็นนิทานจบเท่านั้นบริบูรณ์ ๐

๐ ถ้าใครยืมไปสวด จำเจ้าเขียนไม่ลื ๐ ถ้าใครจะสวดให้เรียกเอามากจาก

มาบูชาพระธรรมเสียก่อน

ศูนย์ข้อมูลศิษย์และวารณกรรมลายลักษณ์เพชรบุรี